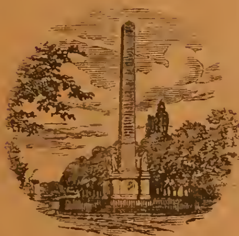
Termansen, N.I.

Abraham Lincoln

Smaaskrifter.

Syttende Binds fjerde Hefte.

Indhold: N. J. Termansen: Abraham Lincoln. En Levnedstegning. Et efterladt Brudstykke. Med Lincolns Portræt. — Om Udvalgets Bogbærerbevilling — Chr. Grønlund: Mindre kjendte Nytteplanter fra de varme Jordbælter. 7—11. Fem Palmer. Med 4 Figurer.

Ved Udvalget for Folkeoplysnings Fremme.

Kjøbenhavn.

I Kommission hos G. E. C. Gad.

1892.

Nr. 189. Aargangen 1892. Pris 50 Øre.

Udvalget for Folkeoplysnings Fremme,

stiftet 1866.

Udvalget bestaar nu af følgende Medlemmer: Direktør **A. Andresen** og Dr. **M. Steenstrup** (Formand og Redaktør).

Udvalgets Kontor, Brolæggerstræde 12, 2. Sal, Kjøbenhavn K., er aabent hver Sognedag fra Kl. 1—3, undtagen i Sommerferien fra Midten af Juli til Midten af Avgust.

Subskriptionsprisen

paa „Folkelæsning" er 4 Kr. aarlig, som opkræves halvaarlig med 2 Kr. — For Tiden udgives der omtrent 55 Ark aarlig; Arket koster saa omtrent 7 Øre. Alle Boghandlere og alle Postkontorer modtage Subskription.

Der tilstaas Subskribentsamlere følgende Frieksemplarer: paa 10: 1, paa 25: 3, paa 50: 8.

Ved Udgivelsen af større Billedhefter forbeholder Udvalget sig, ligesom tidligere i lignende Anledning, at kunne afkorte saa meget i Arketallet, at Besparelsen derved svarer til den forøgede Udgift til Billederne.

Nye Tilladelser for Bogbærere.

De, som ønske at kolportere Udvalgets Skrifter efter dette Aars Udløb, maa indsende Begjæringer til Udvalgets Kontor med de Oplysninger og Attester, som kræves af Indenrigsministeriets nye Bevilling af 7. December 1892. (Se S. 282 i dette Hefte Smaastykker).

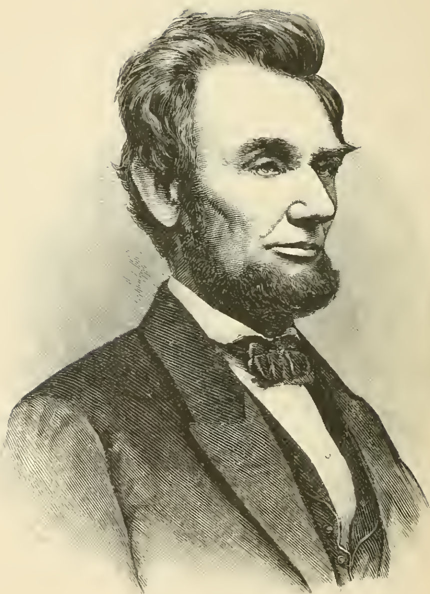
Bogbærerens Fortjeneste er $33^1/_3$ % af Bogladeprisen, naar han kjøber til Partipris. Han opnaar denne Godtgjørelse af $33^1/_3$ %, ligegyldigt om han tager vore Skrifter hos Hovedkommissionæren eller hos en Provinsboghandler. Det er Bogbærerens egen Sag at skaffe sig Kredit hos en Boghandler.

December 1892.

Udvalget for Folkeoplysnings Fremme.

Partipris.

Enhver Kjøber, som paa een Gang tager 25 Exemplarer af et enkelt Skrift af „Folkelæsning" eller af et Særtryk, eller paa een Gang et Parti af de forskjellige Skrifter og Særtryk efter frit Valg til et Beløb af 50 Kr., faar dem til $^2/_3$ Bogladepris.

Abraham Lincoln.

De nordamerikanske Fristaters Præsident 1861–1865.

Født 12. Februar 1809. Myrdet 14. April 1865.

Abraham Lincoln.

En Levnedstegning af N. J. Termansen.

Et efterladt Brudstykke.

Med Lincolns Portræt.

Forord.

Alle ældre i Slægten mindes endnu tydeligt den store Krig, der blev ført mellem de nordlige og sydlige amerikanske Fristater 1861—65, og som endte med Negerslaveriets Ophævelse, og ikke mindst ville de have en tydelig Erindring af Nordstaternes Præsident Abraham Lincoln, en af de mærkeligste „selvgjorte“ Mænd, der havde hævet sig til Samfundets Spidse fra de ringeste Kaar ved sin overordentlige Flid, store Begavelse og fremfor alt ved den Ærlighed, Sanddruhed, Retskaffenhed og Retfærdighed, der vandt ham Medborgernes ubetingede Tillid. Termansen havde en særdeles stor Sympathi for Abraham Lincoln og særlig for dennes ædle, energiske Selvudvikling igjennem Ungdomsaarene, og foresatte sig at skrive en fuldstændig Levnedstegning af ham. Han henvendte sig i 1881 til Danmarks daværende Repræsentant i Washington, nuværende Amtmand C. St. A. Bille, og denne meddelte ham med stor Redebonhed en lang Liste over de Bøger, der fortrinsvis behandlede Lincolns Levned og Samtid, og gav ham gode Oplysninger til Bedømmelse af de forskjellige Værkers Paalidelighed.

Termansen havde faaet de første Afsnit af sit Arbejde over Lincoln færdige, inden han ophørte med at være Landstingsmand. Da han senere ikke kunde opholde sig i Kjøben-

havn, saae han sig ikke i Stand til at føre Arbejdet videre. Den 4. Maj 1892, faa Dage før sin Død, sendte han Udvalget det færdige Manuskript, der behandler Lincolns Barndom, Ungdom og første Manddom, og dikterede et Brev til Udvalget, hvori han henstiller, om det vilde optage dette Brudstykke af Lincolns Liv. „Jeg har tænkt," siger han, „at Ungdomshistorien har Betydning i og for sig. Jeg har været meget kjed af, at jeg aldrig i noget Skrift paa Dansk har set Lincolns Ungdomsforhold skildrede med virkelige Farver, men altid upaalideligt .... Det næste Afsnit skulde have indeholdt hans Giftermaal og Virksomhed som Sagfører i Springfield, hvorved han vandt Ry for sin store Retskaffenhed, Ærlighed og Sandhed. Jeg vilde saa bag efter have ledsaget ham gjennem de store parlamentariske Kampe, indtil han blev Præsident, hvorimod jeg ikke vilde have dvælet ved Krigen. Jeg vilde saa have forsøgt at samle det hele til et Karakterbillede og slutte med at skildre hans sorgelige Død."

Det har selvfølgelig været Udvalget kjært at opfylde et Ønske af den Mand, der i hele 26 Aar havde været et altid trofast og nidkjært Medlem af det. Det efterfølgende er et smukt Vidnesbyrd om den Alvor og Samvittighedsfuldhed, hvormed Termansen drev sine historiske Studier. Helt igjennem vil Læseren blive opmærksom paa, med hvilken Iver han stræber efter at fjærne alt det af Abraham Lincolns Udviklingshistorie, der i de tidligere Fremstillinger viste sig at være paasat Farve. Artiklen kommer derved ogsaa til at bære Vidnesbyrd om den Sandhedskjærlighed og det Frisind, der var et dybt Træk i vor afdøde Medarbejders aandelige Personlighed.

Anmærkningerne under Siden ere tilføjede af Redaktionen.

December 1892. Red.

I. Abraham Lincolns Barndom.

Om Lincolns Forfædre veed man ikke meget med Vished. Dr. Holland, som er den af Lincolns Levnedstegnere, der har gjort sig mest Umage for at bringe nogen Oplysning til Veje med Hensyn til Familiens Stamtavle, fortæller, at omkring ved Aaret 1750 kom en Familie med Navnet Lincoln fra Berks County i Pennsylvanien og nedsatte sig i Rockingham County i Virginien. Derfra udvandrede senere to Brodre, Abraham og Thomas, til Kentucky. Den forstnævnte er Farfader til den tilkommende Præsident. Men allerede saa tidlig som Aarene mellem 1633 og 37 meldes der om Udvandrere fra England med Navnet Lincoln, der bosatte sig i Massachusetts, hvor deres Efterkommere endnu leve. Om det end formodes, at baade de, der saaledes tidligst nedsatte sig i Ny England, og de, der senere findes i Pennsylvanien, tilhore een Slægt, saa lader dette sig dog ikke nærmere eftervise. Det Vidnesbyrd for Familieenheden, som man har ment at finde deri, at de samme Fornavne: Abraham, Isaak, Mordechæi og Thomas m. fl., begge Steder ere de almindelige, kan ikke afgjore noget, da det er bekjendt nok, at baade Puritanere og Kvækere fortrinsvis gav deres Børn bibelske Navne. Det antages, at den pennsylvaniske Familie Lincoln tilhorte Kvækersekten, hvad enten den saa er kommen lige fra England, efter at William Penn havde erhvervet det skjønne Land, der kom til at bære hans Navn, eller den er vandret hid fra Massachusetts.

Det var i Aaret 1780, at Abraham Lincoln forlod sit Hjem i Virginien for at blive Nybygger i Kentucky. Hvad der har bevæget ham til at ombytte en fredelig Hjemstavn i et frugtbart Land med det farlige

Nybyggerliv i en hidtil udyrket og ubeboet Egn, hvor der var Udsigt til en haard Kamp for Tilværelsen, ej blot mod den vilde Natur, men ogsaa mod de endnu vildere Indianere, er ikke betjendt. Dog var der allerede i længere Tid gaaet Ry af disse vestlige Egnes overordentlige Skjønhed og Frugtbarhed. Saguet meldte, at Sukkerrør stod vildt op i Skovene, saa frodige og tætte, som de kunde staa paa Jorden. En berømt „Pioneer“, Daniel Boone fra Syd Carolina, havde allerede i 1769 i Spidsen for en lille Flok af driftige Æventyrere under utallige Besværligheder og Farer gjennemrejst en stor Del af disse Egne. Saguet vil dog vide, at en anden Æventyrer ved Navn Kenton allerede tidligere havde fundet Sukkerroret og begyndt at dyrke Korn ved Siden af. Daniel Boone vendte hjem efter et Par Aars Forløb, men kom i 1775 tilbage med sin Familie og flere andre, der havde Lyst og Mod til at søge Lykken i Urskoven. Faren syntes kun at øge disse dristige Mænds Mod, og i Aarenes Løb tiltog Nybyggernes Tal.

De Indfødte var dog ingenlunde til Sinds at lade sig godvillig drive bort fra det, de kaldte deres Hjemland. Her, i disse umaadelige Skovstrækninger, hvor talrige Hjorder af Bøfler og andre Slags Vildt havde Tilhold, havde de fra Arilds Tid haft et af deres bedste Jagtomraader. Her havde de i indbyrdes Krige leveret hinanden blodige Slag og vundet Sejre, af hvis Minder de vare stolte. Hvorledes kunde de rolig se paa, at de Hvide tilegnede sig det Land og de Goder, som de hidtil udelukkende havde anset for at være deres retmæssige Arv og Eje? Nybyggeren maatte derfor være forberedt paa idelig at kæmpe for Livet saa vel som for Udkommet. „Ofte naar han gik bag Ploven, blev han skudt mellem

dens Handler; gik han paa Jagt, var det til ham selv, der blev Vildtet. Det Hjem, der omsluttede hans Familie, maatte han befæste som en liden Borg, hvis han ikke en skjøn Dag vilde se det givet til Pris for Flammerne og sig selv med Hustru og Børn for grusom Mishandling og Død."

Saaledes stod Sagerne, da Abraham Lincoln rejste did med sin Hustru og flere smaa Børn. Man kjender ikke nøje Stedet, hvor han tømrede sin Hytte, og veed i det hele ikke mere om ham, end hvad der vedkommer hans Død.

En Dag i 1784 var han gaaet til sin Gjerning i Marken, som sædvanlig med sin Bøsse i Haanden. Men just som han havde lagt den fra sig for at begynde sit Arbejde, blev han ramt af en Pil og sank død til Jorden. Den ældste af hans Drenge, der arbejdede et Stykke derfra, løb tilbage til Huset, fra hvis Gavl han sendte Indianerne nogle velrettede Skud, der strakte een af dem til Jorden, mens de andre tog Flugten.

Moderen turde nu ikke længere fortsætte den stedse truede Tilværelse i hine vilde Egne, men rejste med sine 5 Børn til en mere bebygget og mere fredelig Plads i Nærheden af Byen Springfield, hvor hun boede til sin Død, og hvor ogsaa Børnene blev ved at bo, med Undtagelse af den yngste Søn, Thomas, Præsident Abraham Lincolns Fader. Hans Brødre omtales som rolige og hæderlige Landmænd, men Thomas derimod som en urolig og ustadig Karakter, der holdt mest af at flakke om og søge sin Lykke snart paa eet og snart paa et andet Sted. I Aaret 1806 træffe vi ham i den nuværende Hardin County, og her synes han endelig at have i Sinde at slaa sig til Ro.

Thomas Lincoln skildres som en velvoxen Mand,

5 Fod og 10 Tommer høj, og drøj i Forhold dertil. Han var af et godmodigt Sindelag; men naar han for Alvor blev vred, var han en frygtelig Modstander, og mere end een af de Slagsbrodre, hvorpaa der i hine Egne ikke var Mangel, kom til at bære Mærke af hans Styrke og Voldsomhed, naar han var bleven ophidset. Hvad der særlig udmærkede ham, var en ualmindelig Evne til at opsamle og fortælle Anekdoter og morsomme Historier, ligesom han altid havde Forraad af vittige Indfald og lystig Skjæmt og blev derved en stedse velset Gjæst, hvor han kom. Ved Siden deraf var han ædruelig og nøjsom, samt ærlig og tro i ethvert Hverv, han overtog i andres Tjeneste, men synes hele sit Liv at have manglet Evne til at styre sin egen Bedrift, hvad vel nærmest var Grunden til, at han blev ved at være yderst fattig til sin Død. I Hardin County havde han lagt sig efter Tømrerhaandværket og snedkrede lidt ved Siden af. Der skal endnu findes adskilligt Bohave, forfærdiget ved hans Haand, der bærer det ejendommelige Præg af sin Mesters Færdighed „eller maaske rettere Mangel paa Færdighed i sit Haandværk".

Thomas Lincoln var født i Aaret 1778 og var altsaa nu 28 Aar gammel. Han begyndte nu for Alvor at tænke paa at sætte eget Bo og gifte sig. Han friede først til Sally Bush, en stovt og smuk Pige, der var Datter af en anset Nybygger, men fik Afslag. Saavidt man kan skjønne, var det mest af den Grund, at hendes Familie ikke syntes om at faa hende gift med en Mand, der var ikke blot saa fattig, men saa ustadig i sit Liv som Thomas Lincoln. Han friede derefter med bedre Held til Nancy Sparrow, Datter af Henry Sparrow og Lucy Hanks. Familierne Hanks og Sparrow vare begge indvandrede fra Virginien. Nancy var op-

draget hos en Moster, der ligeledes var gift med en Sparrow. Hun skildres som en slank, velvoxen Pige med brunt Haar og brune Øjne, et alvorligt, noget vemodigt Udtryk i sit Aasyn. Hendes blide, følsomme Natur synes at maatte være mindre skikket til at tage det op med de yderst trange Kaar, der blev hendes Lod i Livet. Der siges ogsaa, at længe før hendes Død var hendes slanke Skikkelse bøjet, og et noget haardt, tungsindigt Udtryk havde lagt sig over de oprindelig fine Træk. Det var i Aaret 1806, de bleve gifte, hvad Tid paa Aaret er ikke bekjendt, heller ikke hvor eller af hvem de bleve viede. Nancy var da 23 Aar. Hun blev Moder til 3 Børn, en Datter, Sara, der kun 14 Aar gammel blev gift og døde Aaret efter, Sønnen Abraham og een Søn til, der døde som Barn.

Det Hjem, hvortil Th. Lincoln førte sin Brud, bar i enhver Henseende Armodens Præg. Det var opført af raa Træstammer og lignede mere et Skur end en menneskelig Bolig. Det havde kun det allernødtørftigste Bohave, tilmed af en kummerlig Beskaffenhed. Det hele var Th. Lincolns eget Arbejde. Her blev deres første Barn, Sara, født i Februar 1807.

Th. Lincoln blev snart kjed af at være Haandværker og vilde nu forsøge sig som Landmand. Det Jordstykke, han kjøbte, var en temmelig ufrugtbar Plet. „Rundt om Stedet, hvor hans Hytte havde staaet, dvæler Øjet ved smaa Bakker, bevoxede med Krat, og en tør Græsart, der gror i Sandet," siger en Rejsende, der har besøgt Stedet. En dejlig, klar Kilde, der sprang frem under en Klippe, var Ejendommens største Herlighed. Det triste i de øde Omgivelser oplivedes noget ved flere smaa, vatre Aaer og Bække, der rislede gjennem Egnen. Selv paa Vildt var Stedet fattigt, og det var

kun ved ihærdigt Arbejde, der just ikke var Th. Lincolns Lyst, en Mand kunde aftvinge den lidet giftige Jordbund det nødvendige Livsophold. Her fødtes Sønnen Abraham den 12. Februar 1809. Ovennævnte Rejsende, der besøgte Stedet 1866, fandt kun, som det eneste synlige Minde om Præsident A. Lincolns Fødested, nogle løse Stene væltede hid og did og nogle faa forkroblede Pæretræer, plantede af Th. Lincoln.

I Aaret 1813 forlod Th. Lincoln denne mindre heldige Ejendom og købte 238 Acres*) Land i Nærheden af Byen Hodgensville. Det var denne Gang en baade skjønnere og frugtbarere Egn, han havde valgt. En skjøn Flod strømmede forbi hans Ejendom, og Jordsmonnet bestod af bløde Bakker og frugtbare Smaadale. Der siges ogsaa, at han i Forstningen arbejdede flittigt og fik 6 Acres Land under Ploven. Men det gik med ham her som overalt: ingen Sinde drev han det til den stadige Virken, der kunde have skaffet ham en virkelig Fremgang til Velvære. Han hørte til de overdrevent nøjsomme Folk, hvis Ønske ikke strækker sig videre end til det allernødvendigste. En Hytte, der netop kunde yde den tarveligste Beskyttelse mod ublidt Vejrlig, og „et Stykke groft Brød med en Skaal Mælk til" var alt, hvad han attraaede. I øvrigt var det for ham Livets Maal at more sig paa sin Maade, særlig ved at høre og fortælle morsomme Historier og „ved lystig Skjæmt faa Tiden til at lide". En Fætter til Nancy Lincoln, Dennis Hanks, der boede i Nærheden, lignede Thomas Lincoln i Hang til Morskab. Hans Fortællinger led ikke saa lidt af Overdrivelser, naar det gjaldt hans egne eller Venners Bedrifter, og de Meddelelser om Familiens Liv,

*) En Acre er omtr. $^3/_4$ Td. Land g. M.

som man senere har faaet af ham, har man anset det for tjenligt at sammenholde med andres af mere solid Beskaffenhed, inden man tog dem med. Naar han og andre af samme Slags om Vinteraftener samledes i Hytten hos Th. Lincoln, gik det muntert til. Den ene lystige Historie afløste da den anden, Skjæmt og vittige Indfald blev givne til bedste, og da Abraham voxede til, var han ikke den ringeste til at give sin Skjærv med i Laget.

Th. Lincolns Kjøb af saa stort et Jordstykke var vistnok en Slags Spekulation; thi efter nogen Tids Forløb solgte han igjen de 200 Acr. Land. Sine egne og sin Families Fornødenheder skaffede han sig, som sædvanlig, mest ved at tage Tjeneste hos andre og navnlig ved at fare som hyret Prammand ned ad Floderne Ohio og Mississippi til Ny Orleans.

Da Abraham var 8 Aar gammel, fulgtes han ofte med Dennis Hanks paa Fiskefangst. I Selskab med et Par andre Drenge i Nabolaget tumlede han sig i alle Slags Lege og Legemsøvelser, klatrede op ad Klipperne og op i Træerne for at søge Fuglereder og gik paa Jagt efter vilde Kaniner og andet mindre Vildt. En Dag, da han og en af disse hans Legekammerater vilde forfølge en Vaskebjørn tværs over Floden, greb han fat i en Gren paa et Platantræ og vilde svinge sig over, men var saa uheldig at dumpe i paa et Sted, hvor der var meget dybt Vand, saa det var kun ved den yderste Anstrængelse af den anden Dreng, han frelstes fra at drukne. Uagtet hans Barndom saaledes ikke savnede Leg og Adspredelse, var han dog ofte i en alvorlig og sørgmodig Stemning. Det Hang til Tungsind, der fulgte ham hele Livet igjennem, ytrede sig meget tidlig og var maaske i sin første Oprindelse en Arv fra Moderen.

Det er sandsynligt nok, at denne dybe, indre Alvor har haft sin Del i, at hans Sjæleevner udvikledes saa tidlig og saa ualmindelig. Men de Midler, Hjemmet kunde tilbyde den rigt begavede Dreng med Hensyn til hans aandelige Trang, var yderst ringe. Faderen kunde, da han blev gift, hverken læse eller skrive, og det skal have været ved hans Kones Vejledning, han lærte at skrive sit Navn — paa en Maade; thi Folk, der kjendte ham, har sagt, at det var ikke saa let at skjønne, om der stod Lincoln, Linkern eller Linken, men han lærte aldrig at læse. Nancy Lincoln kunde vistnok baade læse og skrive; men om hun havde Tid til at give sig af med Børnenes Undervisning, veed man ikke med nogen Vished. En lille Skole var der en Tid i Nærheden af Th. Lincolns Hytte, og den har Abraham og hans Søster søgt en kort Tid. Senere gik de til en anden Skolemester en Mil fra Hjemmet „med deres Stavebog i Haanden og et Stykke groft Brød til Middagsspise". Det var kun den tarveligste Undervisning, Skolen kunde tilbyde, og Abrahams hele Skolegang, mens de boede i Kentucky, var ikke mere end en 3 Maaneders Tid.

I Aaret 1816 tog Th. Lincoln den Beslutning at rejse bort fra Kentucky og fæste Bo paa den anden Side af Ohio i den nuværende Stat Indiana. Hvad der har bevæget ham til dette Skridt, veed man ikke med Vished. Kun saa meget kan anses for afgjort, at den Grund, som flere af Lincolns Levnedstegnere har angivet: Had til Slaveriet, ikke har været den ledende. Det er oplyst, at der den Gang kun var faa Slaver i Kentucky, saa der slet ikke kunde være Tale om, som det hedder, „at den fattige hvide Arbejder i et Land, hvor Slaveriet havde nedværdiget Arbejdet, var dømt til de usleste Kaar, saa en Mand som Thomas Lincoln, der kun kunde

aande i Frihed, besluttede at fri sig selv og sine Børn for samme". Heller ikke har han selv angivet denne Grund. Dr. Holland fortæller, at der i Kentucky i hine Dage var saa store Vanskeligheder ved at komme i retsgyldig Besiddelse af Jordejendomme, at selv Daniel Boone og flere af de Familier, der sammen med ham nedsatte sig der, maatte forlade deres Ejendomme af Mangel paa retslig Adkomst, efter at de havde gjort et stort Arbejde paa samme, og han antager, at det har været Grunden. Troligst er det dog, at det har været den samme Uro og Lyst til at flakke om, der aldrig forlod Th. Lincoln. Nok er det, han solgte dem af sine Ejendele, som han ikke kunde føre med sig, for 10 Tønder Brændevin og 20 Dollars*) i Penge, byggede en Pram, hvorpaa han ladede sine Tønder og en Del af sit Værktøj, og styrede dermed ned til Ohio. Men da han vilde sætte over denne store Flod, havde han det Uheld at støde imod et Vrag eller en Træstamme, saa han led Skibbrud, hvorved en Del af hans Redskaber saa vel som hans Tønder gik over Bord. Han fik dog noget af Værktøjet og de fleste af Tønderne fisket op og kom dermed lykkelig til den anden Bred, hvor han gav sine Sager i Forvaring hos en Nybygger, og fortsatte saa Rejsen til Fods for at søge en Plet i Urskoven, hvor han kunde grunde sig et nyt Hjem. Omtrent 4 (danske) Mil fra Floden fandt han, hvad han søgte, og vendte saa tilbage for at hente sin Familie. Denne Gang gik han landværts med lejede Heste. Rejsen varede 7 Døgn, og flere Steder maatte han bane sig Vej med Øxen. Den Omstændighed, at han valgte at modtage Brændevin for det meste af Salgssummen, maa ikke udtydes, som om han nærede nogen Forkjærlighed for denne

*) En Dollar = omtr. 3¾ Kr.

Drik. Tvært imod, han drak ikke stærke Drikke nogen Sinde i sit Liv. Det var vistnok Udsigten til i hine lidet bebyggede Egne, hvortil han drog, at afhænde med Fordel en Vare, som d e r ellers ikke var let Adgang til at faa. Det Sted, hvor Lincoln byggede sin Hytte, var smukt beliggende mellem tvende Flodarme, „store og lille Pigeon“. Hele Egnen var dækket med Skove af Ege, Bøge, Ahorn og Valnødtræer. Af og til frembød Skoven aabne Steder, hvor det frodigste Græs dækkede Grunden. Umaadelige Masser af Agern og Olden afgav Føde for Svinene, og i Nærheden af Lincolns Bolig var der en stor Græsslette (Prærie) i Skoven, hvor store Hjorder af Daavildt gjærne samlede sig, og som derfor var i stort Ry hos Egnens Jægere. Jordbunden var overalt af frugtbar Beskaffenhed og ventede kun paa en flittig Dyrker for at lønne sin Ejer med en rig Høst.

Paa en venlig Høj i disse skjønne Omgivelser opførte Th. Lincoln nu sin Bolig. Hans Bygningsmaade har været temmelig ensartet. Hytten blev opført af raa Stammer, 14 Fod i Firkant, uden Gulv, Vinduer og Døre. I et Hjørne stod en Seng, der var lavet paa følgende Vis: en kløftet Gren var gravet ned i Jorden, paa dens øverste adskilte Ender var fastgjorte 2 Stokke, der med den anden Ende var stukne ind i Væggen. Derover var lagte nogle Brædder og paa disse en Hømatras og et Skindtæppe. Nogle trebenede Skamler tjente som Stole, og Bordet var en tilhugget Blok paa fire Ben.

Der var en Stegeovn — og de allernødvendigste Kogeredskaber, nogle faa Tinfkaale og Tallerkener, men Overflødighedsartikler som Knive og Gafler fandtes ikke. Om Natten hængtes, i den ublide Aarstid, Skind op for de Aabninger, der tjente som Vinduer og Dør.

Op til Loftet, hvor Abraham sov, førte en Trappe af Pinde, der var borede ind i Træväggen. Saaledes saae det ud i Abraham Lincolns Barndomshjem.

En stor Ulempe ved den ny Ejendom var, at der ingen Kilde fandtes, og at der heller ingen Brøndvand var at faa. Man var henvist til at bruge Regnvandet, der samledes i Huler; men da dette var meget slet, maatte Abraham og hans Søster hente Drikkevand fra en Kilde en Fjerdingvej borte. En Mand, hvis Fader boede i Nabolaget, har fortalt, at han og Abraham, der var paa samme Alder, maatte følges ad til Mølle med det Korn, som begge Familier brugte. Møllen var over 3 Mil fra deres Hjem. Det var i Forstningen kun en Haandkværn, siden byggedes der en Hestemølle. Hveden, der avledes, kunde de ikke faa renset tilstrækkelig, da der slet ikke i Egnen fandtes Redskaber dertil. De to Drenge gik ogsaa til Skolen sammen; thi der fandtes en saadan, men af samme Slags som de, vi kjende fra Kentucky. Ogsaa gik de paa Jagt sammen; men Meddeleren siger, at Abraham ikke var nogen god Skytte og havde heller ikke rigtig Lyst til Jagten. Det eneste Vildt, der vides, han har skudt, var en vild Kalkun. Men hans Fader var en desto ivrigere Jæger, og det er troligt, at Udbyttet af hans Jagt har hjulpet ikke lidt paa det i øvrigt tarvelige Forraad af Fødevarer i hans Hjem. Heller ikke dyrkede han mere af sin Jord, end hvad der var nødvendigt for at faa det fornødne Brødkorn.

I Aaret 1818 hjemsøgtes Egnen af et sørgeligt Onde, som er kjendt under Navnet: „Mælkesygdommen". Køerne blev først angrebne og dernæst de, der nød det syge Dyrs Mælk. Sygdommen var en Tid meget dødelig. Nancy Lincolns Plejeforældre, Thomas og Betsy Sparrow, der var fulgte med fra Kentucky, døde først, og

Nancy fulgte snart efter. Hun døde den 5. Oktober 1818 og efterlod de to Børn, Sara og Abraham, den ene 11, den anden 9 Aar gammel. Thomas Lincoln forfærdigede Kisterne til de døde af raa, uhøvlede Brædder. Paa en lille Høj et Stykke Vej fra Hytten blev Træerne bortryddede og Gravene kastede. De nærmeste Naboer fulgte Lincolns Hustru til Graven, men der var ingen Præst til at lyse Freden over den; thi der fandtes ingen Præst og ingen Kirke i Egnen. Nogle Maaneder efter kom en Rejsepræst af Baptistsekten ved Navn Elkin, som de kjendte fra Kentucky, til Egnen, og ham fik de til at indvie den lille Kirkegaard med en Tale og en Bøn. En Rejsende, der besøgte Stedet efter Præsidentens Død, siger, at da var der skudt unge Træer op, hvor de gamle havde staaet, og at den vilde Vin med frodige Ranker dækkede de sammensunkne Grave. Men ingen kunde sige ham, hvilken af dem det var, der gjemte Støvet af Abraham Lincolns Moder.

Om Livet i hans tidlige Barndoms Hjem talte Lincoln sjælden og kun lidt. Til en, der malede hans Portræt og gjærne vilde have ham til at fortælle noget derom, svarede han blot: „Derom er der kun lidt at sige, og det kan udtrykkes med Digterens Ord: „de fattiges korte, simple Saga“.“

Tretten Maaneder efter sin Hustrus Død rejste Lincoln til Kentucky for at søge en anden Kone. Sally Bush, til hvem han først havde friet, var samme Aar, som Th. Lincoln ægtede Nancy, bleven gift med en Mand ved Navn Johnston, der var Arrestforvarer i Byen Elisabethstown. Men allerede i 1814 var hun bleven Enke og levede siden i smaa Kaar med sine 3 Børn. Der fortælles nu, at Th. Lincoln en Dag uventet

traadte ind i hendes lille Hjem og kort og godt frembar sit Ærinde paa følgende Vis.

„Mistres (Fru) Johnston, jeg har ingen Kone, og I har ingen Mand. Jeg er kommen med den Hensigt at fri til jer. I kjender mig, og jeg kjender jer allerede fra de unge Aar. Men jeg har knap Tid, saa jeg ønsker Svar paa Stedet." Det kan man kalde „at falde med Døren ind i Huset". Svaret var imidlertid ikke afvisende: „Tommy, jeg kjender jer nok og har heller ikke nogen egentlig Indvending imod jert Ønske. Dog kan jeg ikke afgjøre Sagen i Øjeblikket; thi jeg har en Gjæld, som jeg først maa klare." Hvad hun mente med de sidste Ord, er ikke nærmere oplyst. Rimeligvis er Meningen den, at hun skyldte sine Slægtninge at raadføre sig med dem; thi det meldes udtrykkelig, at de gav deres Samtykke. Med en af hendes Frænder havde Th. Lincoln gjort flere Rejser til Ny Orleans, og desuden skinner det igjennem, at han havde forstaaet at indgyde dem den Tro, at han nu var en velstaaende Landmand. Det være nu, som det vil, men Stedets Præst, S. Haycraft, der ogsaa nævnes som den, der har meddelt Frierhistorien, har bekræftet, at han viede dem den næste Dag, hvorpaa de strax afrejste til Lincolns Hjem, og han saae dem ikke tiere. Sally Johnston var ikke velhavende; men i Forhold til den Fattigdom, der raadede i Th. Lincolns Hjem, maatte hun synes at være det. Hun havde et ordentligt Bohave: Bord og Stole, Sengklæder og Køkkentoj, ja endogsaa et Skrivebord til en Værdi af 40 Dollars, som Thomas vilde have haft hende til at sælge, da han næsten ansaa det for en Synd at have saadan en overdaadig Gjenstand i Huset. Det var en stor Skuffelse for hende at se, hvad det var for et yderst fattigt Hjem, der nu for Fremtiden skulde være hendes. Men med et

Taalmod, der kun kan findes i et fromt Kvindehjærte, fandt hun sig i at tage Forholdene, som de vare, og arbejdede ufortrødent paa at bedre dem. Hun var en kraftig og dygtig Kvinde, og Th. Lincoln maatte nu sætte Hytten ordentlig i Stand, navnlig ved at lægge Gulv og forsyne den med Vinduer og Dør. Børnene gik halvt nøgne, skjønt det var Vinter; hun tog af sine egne Børns Tøj og klædte dem deri; de var forsømte og urenlige; hun vaskede og plejede dem. Første Gang i deres Liv fik de nu en god, varm Seng at hvile i. Det har altid været mig et tungt Sted at komme over i vor gamle danske Rimkronnike, naar det som Udtryk for en gammel Erfaring hedder: „Det siges, at Stevet*) er ej saa født, man saae jo heller, at det vaare dødt". At blive Moder for moderløse Børn er maaske den vanskeligste Opgave, der kan blive stillet for en Kvinde. Gud ske Lov, at det dog ofte viser sig, at den kan løses, et Vidnesbyrd om den sande Kjærligheds Magt.

Særligt var det Abraham, der vandt hendes Hjærte, og hendes Kjærlighed til ham blev gjengjældt. Faa Børn har kunnet elske deres egen Moder mere inderlig end Abraham sin Stifmoder. Hun mærkede snart, at der ikke blot var et godt Sindelag hos Abraham, men ogsaa en rig Begavelse. Hun gjorde, hvad der i de fattige Kaar var muligt, for at give ham Lejlighed til at udvikle sine Evner. Naar Lincoln senere i Livet talte om sin „englelige Moder", var det Stifmoderen, han mente. Oberst W. H. Lamon, der i de senere Aar stod Lincoln meget nær, har vidnet, at han ofte hørte ham omtale hende paa den Maade, og anfører ved Siden af sit eget flere Vidnesbyrd fra Lincolns Frænder.

*) Stev, her Stifbarn.

„Det var hende, der først lærte mig at føle mit Menneskeværd, og at haardt Arbejde og stræng Behandling ikke skulde være min eneste Lod i Livet," sagde han selv en Gang til sine Venner. „Da jeg kom til Indiana," sagde Stifmoderen til en af Lincolns Venner efter hans Død, „var Abraham 10 Aar og Stedet trist og øde." Hendes Kjærlighed har fjærnet meget af det triste og øde fra hans Vej. Vi har allerede omtalt den første Skole, som Abraham besøgte; den næste styredes af Andrew Crawford, og den tredje og sidste Lærer, hvis Undervisning han fik, var en Mand ved Navn Swaney, hvis Skole var over en (dansk) Mil fjærnet fra hans Hjem. Det skal have været i 1826, da han altsaa var 17 Aar. Senere søgte han ingen Skole, dels af Mangel paa Tid, og dels ogsaa fordi der i Skoler intet mere var at lære for ham. Hele den Skolegang, han fik, har næppe naaet op til saa stort et Antal af Dage, som der er i et Aar. Men var saaledes den Vejledning, Skolen gav ham, meget ringe, saa arbejdede han des ivrigere paa egen Haand, baade hjemme og ellers alle Vegne, hvor der var Lejlighed til at læse og lære noget. Hans Stifmoder har sagt, „Abe læste hver en Bog, han kunde faa i Hænde," og naar han i disse Bøger traf noget, der rigtig tiltalte ham, skrev han det af paa en Lap Papir, og naar han ikke havde Papir, skrev han med Kridt eller Trækul paa et Bræt, indtil han kunde faa et Stykke Papir at optegne det paa. Alle disse Lapper Papir af forskjellig Form og Farve syede han sammen. Da Bøgerne, han læste, vare laante, maatte han paa den Maade sikre sig de Enkeltheder i samme, han især satte Pris paa at bevare, inden Bøgerne skulde bæres hjem. Han gik ofte paa sin Fod lange Veje for at laane en Bog, hvor han hørte, der var en, der ejede en saadan, og var Bogen ikke at faa

til Laans, gik han gjærne milevis frem og tilbage for at læse den paa Stedet. En Mand ved Navn D. Turnham fortæller saaledes, at han ejede et Exemplar af „Den gjennemsete Forfatningslov for Staten Indiana", som han ikke kunde laane ud, da han selv stadig nyttede den. „Abe kom da flittig til mig i sine Fritimer og sad og læste den." Hans Morbroder, John Hanks, siger: „Ved hvert et Arbejde, vi gjorde sammen, hvad og hvor som helst, læste Abraham hvert Ojeblik, han havde fri. Naar vi kom hjem for at spise, var han ikke sen med at faa et Stykke Brød, og med det i den ene Haand og en Bog i den anden at slaa sig ned paa en Stol og læse, medens han spiste sin Mad. Om Aftenen, ja ofte til langt ud paa Natten sad han og læste ved Skinnet af Træspaaner, som han lagde i Kaminen; thi Lys og Lampe var ikke at faa i hans Barndomshjem."

Blandt de Bøger, der udgjorde hans Læsning i de tidligere Aar, nævnes Æsops Fabler først og fremmest. Disse ældgamle, græske Fabler med deres simple, tiltalende Billeder, især hentede fra Dyreriget som Spejl for visse Livssandheder, har tjendelig nok gjort et uudsletteligt Indtryk paa Drengen. Hans senere saa berømte Taler bære helt igjennem Spor deraf. En anden Bog, der fremhæves som hans Ungdomslæsning, er „Bunyans Pilgrimsvandring", en Baptistbog, der i stærke, malende Træk skildrer de to Veje, til Himlen og til Helvede. En af Frænderne har udtalt, at Bibelen, der tilhørte Stifmoderen „hørte ikke til hans Læsning, men at han søgte beslægtede Bøger og ytrede sig aldrig selv om religiøse Ting".

Det sidste kan vel være sandt; men det forekommer mig utroligt, at den læse- og videlystne Dreng, der kun havde Adgang til saa faa Bøger, naar Bibelen

fandtes i Huset, ikke skulde have læst i alt Fald det gamle Testamentes historiske Skrifter, selv om den lidet udviklede religiøse Trang og Sans for det poetiske afholdt ham fra at læse alle Bibelens Bøger. Flere Gange har han i sine Taler anført Bibelsprog, der ere Vidnesbyrd nok for, at han har læst i det mindste en Del i Bibelen, og det ligger nær at antage, at han snarere i sine yngre Aar end i de senere saa travle Manddomsaar har stiftet Bekjendtskab med samme.

En tredje Bog, som man tydelig sporer har været hans Yndlingsbog, var en Levnedstegning af Washington. Denne Amerikas store Frihedshelt, der ved egen Kraft og ved uplettet Hæderlighed steg fra lave Kaar til de højeste Stillinger i Samfundet, blev General og Præsident, og fremfor alt de forenede Staters Befrier fra Englands tyranniske Herredømme, har vistnok fra de tidligste Aar staaet for Abr. Lincoln som et Ideal, han ønskede at naa. Denne Bog havde han laant af Josiah Crawford, ikke Skolemesteren, Andrew Crawford, som nogle sige. Crawford var Landmand, og Drengen lejedes af og til ud til ham for Daglon. Denne Mand ejede flere Bøger, som Abraham enten laante eller læste hjemme hos ham. Crawford var i øvrigt ingen god Mand og derfor ikke vel lidt. Oppe paa Loftet, hvor Abraham sov, havde han en lille Hylde, hvor han lagde sine Bøger fra sig, naar han vilde til at sove. Men han tog sig ikke nok i Agt for, at Trævæggen, der var af raat tilhugget Tømmer, ikke var tæt. En Aften, da han havde lagt sin Bog om Washington paa Hylden, drev en Tordenbyge over Egnen. Regnen piskede ind og gjennemblødte Bogen. Den næste Morgen, da han vaagnede, saae han til sin store Sorg, at Bogen var saa ilde tilredt, og strax tog han den og gik hen til Ejeren. Denne var haardhjærtet nok til at nægte

at tage imod Bogen og til at tvinge Drengen til at arbejde for sig i flere Dage uden Løn, for at erstatte Tabet. Denne Haardhed følte Drengen som en stor Uret, og han hævnede sig siden ved at digte en Skjæmtevise om Crawford. Visen blev sunget med stor Fornøjelse af Folk i Egnen, der alle undte ham denne Revselse. Crawford var af Udseende meget grim; men især var hans Næse af en uheldig Stabelon, og tilmed af forskjellige Farver, og den var da heller ikke glemt i Visen, som mest gik under Navnet: Crawfords Næse. I lang Tid afholdt denne sig fra at komme i større Forsamlinger for ikke at udsætte sig for at høre Visen synge. Bitterheden hos Abraham var sagtens grundet i, at Faderen næppe har behandlet ham blidt, fordi han saaledes spildte 3 Dages Løn. I øvrigt var han den godmodigste Dreng, velvillig mod enhver, rede til i Hjemmet som alle Steder „at gjøre alt for alle“ og ved Siden deraf at more Folk med sine Historier, Skjæmt og vittige Indfald. Han havde en overordentlig tro Hukommelse og let ved at gjengive, hvad han havde hørt eller læst. Kom der en Rejsepræst til Egnen, og Abraham var med til hans Forsamlinger, kunde han Dagen efter i det væsentlige huske og gjengive Talen og mesterlig efterligne Prædikantens ofte sære Fagter, til stor Morskab for sine Tilhørere. Saaledes var der en Søndag kaldt sammen til at mødes med og høre en omvankende Prædikant af en eller anden Sekt, og Abraham var med. Prædikanten teede sig, som han var besat, larmede og slog i Prædikestolen, rullede Øjnene i Hovedet, sukkede, skreg og tordnede løs i et Væk, saa Abraham havde den største Møje med at holde Latteren tilbage. „Denne mindeværdige Tale“ blev et af hans Yndlingsæmner at gjengive, og han gjorde det med et Mesterskab, saa de af hans Tilhørere, der

havde været med, forsikrede, at det var umuligt at paavise noget, hvori Prædikanten ikke fuldstændig var efterlignet.

At en saadan Evne til at opfatte og efterabe en andens Person, især det uheldige ved samme, ikke ubetinget er en god, men tværtimod en meget farlig Gave, behøver ikke nærmere at paavises.

Vistnok har de fleste af disse omvankende Prædikanter hverken i Dannelse, Oplysning eller Tilegnelse af Kristendommens Aand staaet synderlig over dem, som de vilde vejlede, og i Reglen var det sekterisk Lære, de vilde udbrede. Men overalt er der en stor Fristelse og Fare ved saaledes at udvikle Sansen og skærpe Synet for det uheldige og mangelfulde i ydre Form og Væsen, der kan findes ved de bedste Menneskers Person, deres Tale og øvrige Færd. En saadan stærkt udviklet kritisk Sans virker let sløvende paa Evnen til at opfatte det virkelig gode, der kan være tilstede under en uheldig Form. Den straffende Følge heraf har Lincolns indre Liv næppe undgaaet, hvilket senere skal blive nærmere omtalt.

Men det var ikke blot andres Taler, han vilde efterligne, men tidlig begyndte han med at holde Taler paa egen Haand. Hans Stifsøster, Matilde Johnston, har i den Henseende fortalt adskillige Træk fra Barneaarene. „Om Søndage, naar vore Forældre var gaaede til gudelig Forsamling et eller andet Sted, var det ikke sjældent, at Abe tog Bibelen ned fra Hylden, sprang op paa en Bænk, læste et Stykke som Text og begyndte at prædike derover. Vi andre Børn skulde saa besørge den tilhørende Sukken og Græden, og af og til hjalp han selv til dermed.“ „En Søndag,“ fortæller hun videre, „kom min Broder John med en Skildpadde hen, hvor Abraham stod og prædikede, og kastede den saa haardt ind imod et Træ, at Skallen knustes, og Dyret laa og vred sig af Smerte.

Abraham slap da strax Traaden i sin Prædiken og holdt en skarp Formaningstale mod en saadan unyttig Grusomhed. Baade John og de andre Drenge i Nabolaget havde den slemme Vane at pine de Smaadyr, de kunde fange, og det var mere end een Gang, Abraham holdt en Tale imod denne Uskik og søgte at lægge dem paa Sinde, hvor syndigt det var at volde et stakkels Dyr unødig Smerte, hvis Liv var lige saa sødt for det som vores for os, og som havde samme Ret til at leve som vi." Der fortælles ogsaa, at den første Afhandling, han førte i Pennen og fik optaget i en lille Avis, var over samme Æmne. Disse Smaatræk fra Lincolns Barndom er det værd at lægge Mærke til. Driften og Evnen til at holde Taler, hvorved han senere blev berømt langt uden for sit Fødelands Grænser, ytrer sig saa tidlig, som Tanken begynder at vækkes i Barnesjælen. Og det er heller ikke uden Interesse, at det første, han anvender sine Talegaver paa, er Forsvar for uskyldig lidende Smaadyr, mens det blev hans Manddoms store Idræt at bruge denne sin ualmindelige Veltalenhed i lidende, undertrykte Menneskers Tjeneste, og han vandt ved den Adgang til at faa Magten i Hænde til at føre Millioner af Slaver fra den dybeste Fornedrelse til Frimandsstaar.

Det varede ikke længe, inden Abraham blev klog paa, at han kunde fornøje flere end sine Søskende og Legekammerater med sine Taler. Og man saae ham da ikke sjælden staa og holde Foredrag for en Flok Markarbejdere, der morede sig ved at høre paa ham. „Det var at fornøje alle," siger hans Stifmoder. Men Thomas var ikke altid enig med hende heri, og han skal enkelte Gange have revet Abraham ned af det Gærde eller den Træstub, han brugte som Talerstol, og tildelt ham en alvorlig Revselse. Dertil kunde han maaske nok have Grund en

Gang imellem baade for Talens Indhold og maaske ogsaa for det Tidsspilde, Abraham ved sin Prædiken voldte sig selv og andre tillige. Men det fremgaar af Frænders Udsagn, at, om han end holdt af sin Søn, behandlede han ham ofte haardt. Faderen har næppe forstaaet Sønnens Væsen, der var saa forskjelligt fra hans eget. Abraham har senere sagt: „Min Fader lærte mig at arbejde, men han kunde ikke lære mig at elske Arbejdet." Hos Stifmoderen fandt han imidlertid fuld Forstaaelse. Efter Abraham Lincolns Død besøgte en af hans fortrolige Venner, W. H. Herndon, den gamle Kone, der den Gang var Enke. Med dyb Bevægelse talte hun om den Tid, da Børnenes og navnlig Abrahams Kjærlighed mildnede for hende de trange Kaar, som hun ved sit andet Giftermaal var gaaet ind til. „Min egen Søn John," sagde hun, „var en god Dreng; men jeg syntes altid, Abraham var bedre, ja den bedste Dreng, jeg har kjendt. Jeg kan sige, hvad maaske ikke een Moder blandt Tusende kan sige om sit Barn: Abraham har aldrig viist mig en sur Mine, aldrig givet mig et vrantent Svar. Han har aldrig paa nogen som helst Maade viist sig uvillig til at gjøre, hvad jeg bad ham om, og jeg har heller ikke i hele vort Samliv sagt et ondt Ord til ham. Mit Sindelag og hans stemte altid overens. Efter at han var bleven valgt til Præsident, var han her for at besøge mig," — her maatte hun standse for at give sine Taarer frit Løb — „og jeg fandt, at hans Kjærlighed til mig var uforandret. Jeg vilde ønske, at jeg havde fulgt min Husbond i Graven; jeg følte med Hensyn til Abraham en Frygt i mit Indre, som jeg ikke kunde forklare, og da han tog Afsked med mig, anede jeg, at der vilde times ham noget ondt, og at jeg aldrig skulde se

ham mere." Hendes Anelse gik i Opfyldelse, hun saae ham ikke mere.

Da Herndon rejste sig for at tage Afsked, trykkede hun med Taarer i Øjnene hans Haand i begge sine og sagde: „Farvel, min kjære Søns Ven, Farvel!"

At Abraham tidlig maatte gjøre Gavn ved at tage Del i Hus- og Markarbejdet, var noget, der fulgte af sig selv i de fattige Kaar, hvorunder Familien levede. Ogsaa i Faderens Arbejde som Tømrer maatte han være med, men det var slet ikke efter hans Sind. Da han blev ældre, maatte han den meste Tid arbejde for Daglon hos andre. Han paatog sig alt, hvad man kunde bruge ham til, pløjede, tærstede og kløvede Rafter. Inde i Huset gik han Kvinderne til Haande. Han stod op om Morgenen, gjorde Ild paa og hang Kjedlen over, savede Brænde og bar Vand og vuggede Barnet, naar det behovedes — det sidste saa meget hellere, som det gav ham Lejlighed til samtidig at læse sin Bog. Hos den før omtalte Josiah Crawford synes han at have været stadig paa Arbejde en lang Tid. Hans Søster tjente der som Enepige, og Crawfords Kone skildres som en brav og kjærlig Kvinde, der holdt meget af baade Abraham og hans Søster. Desuden havde Crawford adskillige Bøger og holdt endogsaa et Tidsskrift. I øvrigt var han en særsindet og haard Mand, der gjærne greb enhver Lejlighed til at trække Abraham noget af i hans fattige Daglon.

Til Simpelheden og Tarveligheden med Hensyn til Boliger, navnlig hos den fattigere Del af Nybyggerne, kom en lignende Simpelhed og Tarvelighed i hele deres Levesæt. At der var nogen Raahed i Sæderne, og at der navnlig hos en Del fandtes Hang til Drukkenskab, vil man ikke finde saa paafaldende. I øvrigt skildres disse

Nybyggere i det hele som godmodige og nøjsomme Folk. Enhver given Lejlighed, f. Ex. en Forsamling, som en Rejsepræst holdt i et af Husene, kunde samle et stort Selskab. Man saae dem da komme fra alle Sider, de fleste til Fods, de mere velhavende til Hest, undertiden flere paa een Hest. Var Husets Ejer noget formuende, fik Gjæsterne gjærne en lille Forfriskning; saa blev Piberne tændte, mens de slog sig ned i mindre eller større Grupper, fortalte Jagtæventyr og andet, som de havde oplevet. Naar Timen kom, da Tjenesten skulde begynde, indtog de med Ærbarhed deres Sæder paa Bænkene. Præsten besteg Talerstolen, foreslog Salmen og læste Texten, „og prædikede da undertiden, til Sveden trillede ned ad hans Kinder". Saa blev der atter sunget, og man skiltes med et kraftigt Haandtryk. Ved andre Lejligheder, f. Ex. et Bryllupsgilde, en Husrejsning og deslige, gik det muntert til. Ganske vist var det ikke flotte Maaltider, der vankede, men de nødes med desto bedre Appetit. Mændene drak dertil deres „Whisky", Kvinderne et Glas af det samme blandet med Vand, og saa dansedes der til den lyse Dag, tit barfodet for at spare Skoene. Klædedragten var mestendels af hjemmegjort Tøj, Agerbruget som det kunde være, inden den nyere Tids forbedrede Redskaber og Driftsmaade kom i Brug. Naar der tillige siges, at Overtroen var meget udbredt og stærk hos disse Folk, at de troede paa Hexe, Underkure o. m. a., havde visse Dage til dette eller hint Gjøremaal, saaede een Slags Sæd i den tiltagende, en anden i den aftagende Maane, da er dette jo slet ikke andet, end hvad vi veed var meget almindeligt hos Almuen her til Lands i hine Dage.

---

2. Abraham Lincolns Ungdom.

Abraham var allerede i sin tidlige Ungdom voxet op til den ualmindelige Højde: 6 Fod og 4 Tommer, og han var ikke alene højere, men stærkere end de fleste Mænd. En af Th. Lincolns Naboer, M. Richardson, har senere fortalt, at de Styrkeprøver, Abraham aflagde, maatte forbavse enhver, der var Vidne dertil. „Jeg saae ham ene magte Byrder, som 3 Mænd kunde have nok i. Han kunde hugge en Oxe dybere ned i en Træstamme end nogen Mand, jeg ellers har kjendt.“ Men i øvrigt blev han intet mindre end en smuk Mand. Han havde skarpt fremstaaende Kindben, lange Arme og var i det hele noget leddeløs og kejtet i Gang og Bevægelser. Brydekunsten og flere andre Legemsøvelser, hvor det gjaldt om Smidighed og Styrke, var stærkt i Mode i Abrahams Fødeegn, og han var en Mester i dem alle. Fra hans 19de Aar var der ingen, der kunde kaste ham i Brydeleg. Overalt, hvor der var Forsamling i en eller anden Anledning, var han gjærne med, tog Del i Lystigheden, morede ved sit Vid og ved sine Historier og Skjæmteviser, der ikke blot gik ud over Crawfords Næse, men over meget andet. I Regelen var hans Vid og Viser uden egentlig Bitterhed og havde kun til Maal at more ham selv og andre. Han kunde godt tage Del i grovkornet Skjæmt, men hverken i at drikke eller ryge.

I 1825 kom Abraham til at tjene hos en vis Taylor, der lønnede ham med 6 Dollars om Maaneden. Som sædvanlig blev han brugt til al Slags Arbejde, baade inde og ude; særlig nævnes, at han roede en Færgebaad, som Taylor ejede, dels over Ohio og dels til Fragtfart paa en mindre Flod, der faldt i Ohio. Desuden siges der, at han var meget søgt i Slagtetiden.

Ikke blot for Taylor, men for mange andre slagtede han og drev det i den Tid, det varede, til en Løn af 31 Cents*) om Dagen.

Dr. Holland meddeler følgende ret mærkelige Træk af hans Liv, der maa være fra denne Tid. Efter at han var bleven Præsident, fortalte han en Dag Udenrigsministeren, W. Seward, hvorledes han en Gang i sit attende Aar havde tømret en Baad i den Tanke, at han kunde bruge den til at sejle til Markedspladserne med det Korn, hans Fader kunde sælge. Dertil blev der imidlertid ingen Lejlighed, da hans Fader ikke drev det til at avle saa meget, at han kunde sælge noget. Men en Dag stod han ved sin Baad paa Bredden af Ohio og saae et Dampskib komme op ad Floden og stoppe. Med det samme kom der to Rejsende og bad ham om at sætte dem over til Dampskibet med deres Tøj. Da de Rejsende var om Bord, saae Abraham, at de havde lagt en halv Sølvdollar hver i Baaden. „Jeg kunde næppe tro mine egne Øjne, at jeg, den fattige Dreng, havde kunnet tjene en hel Sølvdollar i saa kort Tid. Mr. Seward, De kan synes, at det er en ringe Ting at tale om; men jeg kan næppe sige Dem, hvor stor Betydning det havde for mig. Jeg følte fra den Dag af mere Tillid til mig og min Fremtid. Verden syntes mig at være bleven baade større og lysere end før."

Saaledes gjengiver Dr. Holland dette Træk efter W. Sewards Meddelelse. Ward Lamon mener, at der maa være en Misforstaaelse tilstede, uden at han nægter Kjendsgjerningen. Abraham har i sit 18de Aar været Færgemand for Taylor, siger han, men ingen Baad bygget og ejet i Indiana. Man maa altsaa tænke sig,

*) omtrent 1 1/6 Kr.

at det er med Taylors Baad, han har besørget de Rejsende med deres Fragt, og at Sølvdollaren er givet ham som Drikkepenge.

Paa denne Tid begyndte der at rejse sig en Handelsplads i Nærheden af Lincolns Hjem. En driftig Mand ved Navn Gentry havde paa et befærdet Strøg aabnet en Butik og udvidede senere sin Bedrift, saa han tillige drev en større Urtekramhandel (Grocery), havde Oplagshus og Smedje. Urtekramhandelen blev ledet af en Mand, der hed Jonas. Han var ikke alene en kyndig Handelsmand, men tillige en stor Politiker, en fuldtro „Jackson Mand". „Gentryville" blev snart Samlingsstedet for Omegnens Ungdom. Her gik Brydekampen og de andre Lege for sig, og her tog de unge deres Grog. Abraham spildte ikke Tid eller Penge paa Groggen, men var desto ivrigere, naar der var noget at tjene og noget at lære. Han kom snart i stor Gunst hos Jonas, hvem han hjalp at pakke Varer ind og stuve dem i Kjælderen. Jonas, der var en fremsynet Mand, opdagede snart, at der var Tømmer i Abraham til i Fremtiden at blive en Politiker af Betydning. Saaledes har han i alt Fald senere fremstillet det. Derfor sørgede han for at skaffe Abraham de Blade, der virkede for hans egen Politik; men han skaffede ham tillige Skrifter af et mere solidt Indhold, blandt disse nævnes: „De forenede Staters Historie". En anden af Anlægets Mænd, med hvem Abraham særlig var Ven, var Grovsmedden John Baldvin. Han var en Fortæller og Vittighedsjæger af første Skuffe. Mangfoldige af sine Fritimer anvendte Abraham paa at høre Baldvin fortælle sine lystige Historier, og af og til gav han selv en til bedste. „Generaler og Statsmænd har siden i det hvide Hus i Washington faaet sig en god Latter ved at

høre Baldvin Smeds Historier gjenfortalte af Præsident Lincoln."

En Dag havde Abraham og en jævnaldrende Fætter ved Navn Turnham tærsket Hvede og derefter tilbragt Aftenen i Gentryville. Det var sent hen paa Natten; de fulgtes ad hjem, og de traf da en Mand liggende paa Vejen som død. Ved nojere Eftersyn viste det sig imidlertid, at Manden var doddrukken. Turnham mente, at han kunde ligge, som han havde redet, og gik derfor videre. Men Natten var kold og fugtig, og Abraham indsaa, at han næppe vilde vaagne mere, hvis han blev liggende uden Hjælp. Han tog ham da paa Nakken og bar ham et godt Stykke Vej til Dennis Hanks's Hytte. Der fik han Manden indsvøbt i et uldent Tæppe, og efter at have tændt Ild vaagede han hele Natten for at tilse og pleje den uheldige, der senere hele sin Tid mindedes Abraham som den, der havde reddet hans Liv.

Blandt dem, der holdt af Abraham og laante ham Bøger og Blade, nævnes en vis „Onkel Wood", hos hvem han ogsaa tit gik paa Arbejde. En Gang fik han hos denne Mand to Blade, det ene af politisk Indhold, det andet et Maadeholdsblad. Det sidste tiltalte ham saa meget, at han skrev et lille Stykke, som Wood læste og derpaa sendte til Bladets Udgiver, der ogsaa optog det. Senere skrev han en politisk Artikel, som en Sagfører syntes saa godt om, at han sørgede for, at det blev indrykket i en lille Avis. Han var den Gang 19 Aar, og Tanken om at træde ud af de snævre hjemlige Forhold begyndte at røre sig hos ham. Crawfords Kone har senere sagt, at hun en Gang ved den Tid havde spurgt ham, hvad han egentlig agtede at blive. Han svarede hende med et Smil: Præsident for de forenede Stater. „En Dag," har Wood siden fortalt, „kom han til mit

Hus og blev længe staaende tavs med en sorgfuld Mine. Hvad er der i Vejen, Abe? sagde jeg. Han svarede mig efter noget Ophold: Jeg længes efter at fare ned ad Floderne og vilde gjærne bede jer om en Anbefaling. Abe, sagde jeg, du er endnu ikke kommet til den Alder, da du kan raade dig selv, saa uden din Faders Samtykke kan det ikke ske." Sit Ønske fik han for saa vidt opfyldt, som Hr. Gentry i Sommeren 1828 lejede ham til at følge med sin Søn til Ny Orleans. Lønnen var 8 Dollars om Maaneden, som ikke han, men Thomas Lincoln fik.

En Aften, da de to unge Pramførere havde bundet Prammen fast og lagt sig til Ro, hørte de pludselig en Larm og saae snart, at Prammen var bleven angrebet af røverske Negre, der havde ligget paa Lur i Sivene ved Flodbredden. Den unge Gentry raabte til Abraham, at han skulde komme med Geværerne. Men i Stedet for dem kom han med en vældig Prygl i Haanden og slog saa voldsomt løs paa Røverne, at de skyndsomst tog Flugten, forfulgte et Stykke op paa Landjorden af Abraham og hans Rejsefælle. Det var hans første Møde med Negre. I denne Kamp fik han en Skramme, som han beholdt til sin Død. I øvrigt er det troligt nok, at han paa denne og senere Pramfarter til hine sydlige Egne, hvor Slaveriet var herskende, tillige har faaet et uudsletteligt Indtryk af denne umenneskelige Indretning.

Efter denne 3 Maaneders Rejse til Ny Orleans, det første Syn af den store Verden, der undtes ham, tog han fat paa det vante Arbejde, dels hos Faderen, dels hos dem, der vilde leje ham for Dagløn. „En Dag," fortæller Wood, „saae jeg ham fælde et Træ i Skoven og save Planker deraf, der skulde bruges til et nyt Hus, som hans Fader vilde bygge." Men inden dette blev

begyndt, tog Th. Lincoln den Beslutning at forlade Indiana og nedsætte sig i Illinois. Plankerne bleve solgte til Josiah Crawford, der lagde dem hen, og senere efter Præsidentens Død skal Rejsende have kjøbt Strimler af samme for at omdanne dem til Spaserestokke.

Det var i Foraaret 1830, at Th. Lincoln, Dennis Hanks og Levy Hall, der var gift med Lincolns Stifdatter, brøde op for at bosætte sig i Illinois. Abrahams Søster, Sara, der var gift med en Grigoby, var dengang død. Allerede i 1828 var Abrahams Morbroder, John Hanks, rejst til Illinois, og sagtens har det været medvirkende til, at Thomas fik Lyst til at prøve sin Lykke der. Alle tre Familiers Bohave — de tog kun det nødvendigste med — blev læsset paa en stor Vogn, for hvilken der spændtes 4 Par Oxer. Rejsen var yderst besværlig. Floden Kakaskia var steget over Bredderne, og en lang Strækning maatte Mændene, der gik ved Siden af Kjøretøjet, vade i Vand og dybt Mudder. Efter 15 Dages Rejse naaede de endelig Bestemmelsesstedet. $4^1/_2$ Mil vest for Decatur, i Nærheden af Sangamon Floden, grundede Th. Lincoln sit nye Hjem. Abraham hjalp sin Fader at bygge hans Hytte op og tillige med Dennis Hanks at pløje femten Acres Land, der blev indheguede med et Gærde af flere Tusende Rafter, som de ved fælles Hjælp havde hugget og kløvet.

En og tyve Aar gammel forlod han nu sin Faders Hus for selv at bane sig sin Vej i Livet. Thomas Lincoln levede til Aaret 1851. Abraham besøgte sine Forældre enkelte Gange og hjalp dem af og til med Penge. Efter Faderens Død sørgede han for at skaffe sin Stifmoder et sorgfrit Udkomme. Den første Tid, efter at han havde forladt Fædrenehjemmet, tog han Arbejde i Omegnen af al Slags, som det tilbød sig. Han

blev med rette kaldt en fri Arbejder, men han var langt fra at være nogen Omstrejfer. I Regelen var det i Fællesskab med John Hanks, han paatog sig Arbejde. Den første Vinter skal de saaledes have hugget og splittet Rafter for en Major Warrsich og havde daglig 3 Fjerdingvej at gaa frem og tilbage. John Hanks har senere fortalt, at det var paa den Tid, Abraham holdt sin første politiske Tale. Der kom en Mand til Egnen, der ønskede Valg og holdt en Tale, der var meget daarlig. John opmuntrede Abraham til at imødegaa ham, og det gjorde han saa godt, at Manden ikke kunde gjøre sig Haab om Stemmer der fra Egnen. Det var et stedligt Spørgsmaal, der var Tale om, og Abraham viste, at han var fuldelig inde i Sagen. Manden tog ham til Side og udspurgte ham om, hvor og hvordan han havde lært saa meget, og Abraham gav ham villig og venlig Besked. Manden opmuntrede ham til at blive ved, som han havde begyndt; han vilde da vist have en god Fremtid for sig.

I 1831 lejede en Kjøbmand ved Navn Offutt Abraham, John Johnson, hans Stifbroder og John Hanks som Prammænd til Ny Orleans. Det var den første Gang, Abraham tjente en rigeligere Løn. Rejsen var heldig, og da de var vendte tilbage, lejede Offutt dem til at bygge en ny Pram, hvad de ogsaa paatog sig. Da Prammen var sat i Vandet, blev den ladet med Varer, og Offutt gik selv om Bord, mens Abraham gjorde Tjeneste som Styrmand. I Nærheden af Byen Ny Salem, hvor Abraham senere boede i 5 Aar, løb Prammen fast, trak Vand og truede med at synke. Men Abraham klarede Sagen saa godt, at Prammen atter blev flot, uden at nogen af Varerne tog Skade, og fortsatte Rejsen. Ny Salems Beboere, der var Vidne til hans Bedrift, har senere omtalt denne med stor Ros, og Offutt svor,

at naar han en Gang blev Ejer af et Dampskib, skulde Abraham blive Kaptejn paa samme. Endnu en Gang paa denne Rejse fik han Lejlighed til at vise sin Dygtighed. En Flok Svin skulde bringes om Bord, men var ikke til at drive over Broen ud til Prammen. Abraham greb med sine lange Arme det ene efter det andet og bar dem om Bord. John Hanks har fortalt, at, da de i Ny Orleans havde set en Del lænkede og ilde behandlede Negre, sad Abraham i lang Tid sammensunken i dyb og tavs Smerte. Det var, efter hans senere Udsagn, som om han havde faaet et Knivstik i Hjærtet, og dette Indtryk glemte han ingen Sinde.

Omtrent 5 Mil nordvest for Springfield, paa den vestre Bred af Floden Sangamon, havde i 1829 tvende Idrætsmænd, Rutledge og Cameron, bygget et Bjælkehus og anlagt en Mølle ved Floden. Det var paa Mølledæmninger her, at Offutt var ved at lide Skibbrud. Landskabet beskrives som sjælden smukt. Bølgeformige Højdedrag vexlede med frugtbare Dalstrøg, mens Øjet paa den anden Side af Floden mødte endeløse Strækninger af Urskov, ligeledes paa et bølgeformigt Jordsmon. Lidt efter lidt rejste sig flere Boliger i det ny Anlæg, der fik Navnet Ny Salem. Det var i August 1831, Lincoln først kom hid. Offutt, i hvis Tjeneste han endnu var, havde sendt ham did for at modtage en Del Kjøbmandsvarer, som han vilde sende ned ad Floden fra en anden By, hvor han da opholdt sig. Men indtil Varerne ankom, var Abraham uden Arbejde. „Jeg kom til Byen som et Stykke Drivtømmer," har han siden skjæmtende sagt.

I denne Maaned skulde der netop være Valg, og Abraham drev med ud til Valgstedet. Formanden for Valgbestyrelsen manglede en Mand til at skrive, fik til-

sældigvis Øje paa Abraham og spurgte, om han kunde skrive. „Ja lidt," svarede han og var villig til at prøve, om han kunde gjøre Fyldest. Formanden erklærede sig ved Valghandlingens Slutning særdeles tilfreds med hans Arbejde. Valgbogen findes endnu i Springfield. Saa paatog han sig at lodse en Pram, der skulde føre en Familie med sammes Gods et Stykke ned ad Floden. Abraham slap godt fra sit Hverv, skjønt Rejsen foregik under særegne, vanskelige Forhold, da Floden gik langt over Bredderne, og han undertiden sejlede et godt Stykke fra Flodlejet. Endelig ankom Offutts Varer, og Abraham lossede og stuvede dem ind i Magasinet. Pen og Blæk og en splinterny Varebog var givet i hans Haand, og han var nu Bogholder og Medhjælper i Offutts Handel. Det var hans første Ophøjelse fra simpel Daglejer.

Forretningen i Offutts Butik var ikke mere anstrængende, end at der levnedes Abraham Tid til at læse. Det randt ham nu i Sinde, at hvis han en Gang skulde naa sit Ønske, at komme i en offentlig Stilling, vilde det være en stor Ulempe for ham, at han slet ikke kjendte noget til den engelske Sproglære. Men en saadan havde han hidtil ikke kunnet faa fat paa. Nu traf det sig, at han en Dag kom til at tale med en Skolemester, der vidste, hvor der var en Mand, der ejede en saadan. Abraham rejste sig fra sin Frokost, ved hvilken han netop sad, og begav sig uopholdelig paa Vej efter Bogen. Manden boede flere Mil derfra, men derom spurgte Abraham ingen Sinde. Det lykkedes ham at laane Bogen, og nu blev den studeret til Gavns, baade mens han stod bag sin Disk og i alle hans Fritimer. Var der en Stund ingen Kjøbere i Butikken, gik han gjærne udenfor og lagde sig under et stort Træ. Men var han

helt fri, yndede han at gaa rent bort fra Byen ud i Skoven, og her sad han da timevis sysselsat med sin Bog eller fordybet i Tanker. Sin gamle Skik, at sidde oppe til sent ud paa Natten for at læse, fortsatte han her; men da Lys kostede Penge, fik han hos Byens Bødker Lov til at sidde i hans Værksted og gjøre Ild med Spaanerne, der da, som tidligere i hans Hjem, maatte træde i Stedet for Lys eller Lampe.

Siden Flodturen havde Offutt faaet en ubetinget Agtelse for Abraham. Men saa som han var i hele sit Væsen, var han ikke saa lidt af en Storpraler. I høje Toner omtalte han Abrahams Fortrin og sagde blandt andet, at han vidste mere end nogen anden Mand i Staten, og at han en Gang vilde blive en stor Mand. Dette kunde nok passere i Ny Salem; men naar han saa føjede til, at Abe var i Stand til at „lægge“ hver en Mand i Egnen, saa var dette mere, end der kunde taales. Der var i Egnen en Kreds af bomstærke Karle, som kaldte sig „The Clary's Grove Boys“ og i Kraft af deres Styrke gjorde Krav paa Herredømmet. Jack Armstrong var deres Førstemand, og han foer ikke med Lempe. Kom en fremmed til Egnen, blev han gjærne ved Lejlighed udskjældt og tirret saa længe, indtil han ved en Brydekamp eller anden Styrkeprøve havde viist, om han var værdig til at optages i deres Lav, eller han maatte finde sig i at taale, hvad de vilde gjøre ved ham. En Hæder som den, Offutt havde tillagt Abraham, maatte først vindes, inden den kunde nydes. De indfandt sig nu i Boden og yppede Kiv. De tilbød et Væddemaal paa, at Armstrong var en dygtigere Brydekæmper end Abraham. En Styrkeprøve fandt Sted, ved hvilken det snart viste sig, at Armstrong havde fundet, om ikke sin Overmand, saa dog sin Jævnlige. Men da Kammeraterne saae, at

der ingen Udsigt var for dem til at vinde Væddemaalet, blandede de sig i Striden og behandlede Abraham paa uærlig Vis. Det var deres Mening at tirre ham til Vrede for at faa Sag med ham og give ham en ordentlig Overhaling. Abraham tog imod Fornærmelsen med gemytlig Ro og vandt derved Armstrongs Venskab. „Det er sært at sige," tilføjer Holland; „men denne Tildragelse var som et Vendepunkt i Abrahams Liv, som det senere viste sig."

Ved alle Lejligheder tog Abraham sig af de forurettede, ogsaa over for sine ny Venner. En Dag yppede Armstrong Kiv med en fremmed og skjældte ham ud, saa Manden, overvældet af Vrede, slog ham lige i Ansigtet. Men nu redte Armstrong sig til at give ham en ordentlig Dragt Prygl, da Abraham kom til og holdt ham tilbage. „Hvis I havde været fremmed paa et fremmed Sted, og nogen havde skjældt jer for Løgner o. s. v., hvad vilde I saa gjøre?" „Prygle ham, saa sandt jeg lever." „Ser I det; Manden har jo saa ikke gjort andet, end hvad I selv vilde have gjort." „Det er sandt, Abe, det er fuldkommen rigtigt," sagde Armstrong, hvorpaa han rakte den fremmede Haanden.

Tidlig i Foraaret 1832 satte et Kompagni i Springfield et Dampskib i Fart paa Sangamon Floden, og ved dets første Rejse blev Abraham antaget som Lods. Rejsen gik heldig, og her viste det sig, at Abraham allerede begyndte at blive kjendt. Men snart indtraf en Begivenhed, der skulde gjøre ham bekjendt i videre Kredse.

---

3. Lincoln i Krigen med „den sorte Falk".

Med Offutts Forretning var det gaaet tilbage, og i Foraaret 1832 maatte han høre op med den. Abraham

var som Følge heraf sat ud af Virksomhed; men nu indtraf den Begivenhed, der skulde føre ham frem til det første Skridt paa en offentlig Løbebane. Over en af de indfødte Indianerhorder, Sakstammen, raadte den Gang en mægtig Høvding, der kaldte sig „den sorte Falk". Han var en dygtig Kriger og, hvad mere var, i stor Ry for den profetiske Gave, der gav saa stor Anseelse blandt de Vilde. I Aaret 1804 havde General Harrison faaet en Overenskomst i Stand med Sakkerne, hvorefter de forpligtede sig til at blive paa den vestre Side af Mississippi, saa alle de Strækninger øst for denne Flod, som deres Fædre havde haft inde, blev overladte til de Hvide. Nu fortalte imidlertid den sorte Falk sit Folk, at ingen Sakhøvding havde sat sit Navn derunder, Underskriften og Seglet var falske, og Traktaten altsaa ugyldig. Derfor vilde han nu gaa over Floden og tage tilbage, hvad der var deres retmæssige Eje. Den store Aand, sagde han, havde befalet det. Hvor han gik, i Skovens Ensom og i Nattens Stilhed, hørte han Aandens Røst, der sagde: Gaa! Denne Aabenbaring var han nødt til at bringe til sit Folks Kundskab og at formane det til at lyde og følge Aandens Bud. Da det var gjort, saae han sig om efter Hjælp. Foxstammen var let vunden, da den ogsaa havde Krav paa Landstrækninger øst for Floden; men end videre sluttede han Pagt med flere andre Stammer, der lovede at hjælpe ham. I 1831 havde han gjort det første Forsøg paa at overskride Floden, men var bleven dreven tilbage. Nu kom han imidlertid igjen med en langt større Styrke, hærjede Egnen omtring ved Klippefloden med den for Indianerne vanlige Grusomhed og sagde, at han nu var kommen for „at saa Korn", det vil sige: tage Landet i varig Besiddelse. General Atchinson, dengang Befalingsmand over Regeringens Tropper, satte

sig nu i Bevægelse, samtidig med at Guvernøren udstedte Opraab til at samle frivillige Afdelinger. Inden det endnu kom til Sammenstød, blev den sorte Falk forladt af alle sine allierede, med Undtagelse af Foxstammen, men var ikke desto mindre opsat paa at fortsætte Krigen. I Ny Salem og omliggende Egne var der saa mange, der meldte sig som frivillige, at de kom til at danne et Kompagni. Abraham og de stærke Brydekæmpere fra „Clary's Grove" var iblandt dem. Da Kompagniet skulde til at vælge sine Officerer, blev Abraham valgt til Kaptejn. Den anden, der var Kandidat til denne Post, var en vis Kirkpatrick, en anset Mand, der blandt andet ejede den Savmølle, hvor Abraham og John Hanks fik de Planker savede, som de brugte til den Pram, de byggede for Offutt. Ved denne Lejlighed skal han have behandlet dem paa en mindre honnet Maade, saa der nu havde været Lejlighed for Abraham til at gjøre Gjengjæld, da han blev denne Mands foresatte. Men personlig Hævn var fjærn fra hans Karakter. Kun til een af sine Venner sagde han: „Jeg har sejret over ham, det har han fortjent, fordi han tidligere har gjort mig Uret". Da Lincoln var valgt, holdt han en kort Tale og takkede for den Tillid, de havde viist ham saa uventet og ufortjent; han skulde gjore sit bedste for at vise sig værdig dertil. Han skal siden have sagt, at ingen senere Udmærkelse havde haft en saa løftende Indflydelse paa hans Sind som dette første Vidnesbyrd om Medborgeres Agtelse og Tillid, og dette vil man finde forklarligt nok. — De fleste af de frivillige var stærke og uregerlige Karle, der kun med den største Møje kunde holdes til Lydighed og Mandstugt. Lincolns Kompagni især bestod af haarde Halse, der ingen anden Myndighed vilde agte end hans, og selv for ham var de ikke altid lette at styre. En Aften havde saaledes nogle

Vovehalse vidst at rove en hel Del Drikkevarer og faaet et Svíregilde i Stand, der havde til Følge, at, da Kompagniet næste Morgen skulde stille til Afmarsch, var de fleste fulde, saa Kompagniet maatte blive tilbage, da den øvrige Styrke brød op. Lincoln var aldeles uvidende om det hele, men alligevel maatte han bøde derfor. Sabelen blev taget fra ham, og i 2 Dage maatte han bære en Træsabel.

Det første Hverv, der blev betroet Lincoln, var at slaa Bro over en Flod, et Arbejde, der var meget vanskeligt. Hestene, som skulde slæbe Tømmeret til over stejle Bakker, styrtede, og Vognene maatte trækkes af Arbejderne selv. Ved ihærdigt Arbejde en Dag og en Nat blev dog Værket heldig bragt til Ende. Da de kom til Missisippi fik de Øje paa de første Indianere og redte sig til Kamp. Men det viste sig da, at det ikke var Fjender, men fredelige Indfødte, der morede Soldaterne med at opføre en Krigsdans.

Militstroppernes første Møde med Fjenden var uheldigt. En Major Stillman, der brændte af utaalmodig Iver efter at udmærke sig, bad General Whiteside saa indstændig om at maatte angribe et af Fjenden besat Punkt, at han mente ikke at burde afslaa det. Stillman rykkede frem og stødte ved Aftens Tid paa en fjendtlig Forpost, som han angreb; han dræbte nogle og drev Resten paa Flugt, men blev ved uforsigtig at forfølge lokket i et Baghold, fra hvilket han blev angrebet af den sorte Falk selv i Spidsen for en større Styrke. Stillmans Tropper, der bestod af uøvede og ikke krigsvante Folk, blev slaaede og kom tilbage i vild Flugt. Den næste Dag rykkede Generalen, til hvis Tropper ogsaa Lincolns Kompagni hørte, frem med hele Styrken. Men da var

Fjenden forsvundet, og de traf paa Valpladsen kun de sørgelige Vidnesbyrd om hans Sejr og Grusomhed.

Lincolns Kompagni mødte vel ingen Sinde Fjenden, men derimod led det meget ved trættende Marscher frem og tilbage i uvejbare og øde Egne og ikke sjælden tillige af følelig Mangel paa ordentlig Forplejning. „Eet kan jeg sige med Sandhed, at jeg under denne Krig tit led af Sult,“ ytrede Lincoln ved en Lejlighed, hvor han i øvrigt udtalte sig spøgende om sine Krigsbedrifter. Der kan være nok under saadanne Forhold, som kan sætte en Mands Udholdenhed paa Prøve, men Lincoln var vant til Slid og Savn og delte trofast alt med sine Vaabenfæller. Men ogsaa disses ustyrlige Sind og Væsen var godt egnede til en Gang imellem at sætte en Førers Mod og Fasthed paa Prøve. En Dag, da Kompagniet holdt Rast, kom en gammel Indianer til Lejrpladsen, synlig udmattet af Sult og Nød, og bad om Skaansel og Hjælp. Men Soldaterne vilde strax have hugget ham ned, nagtet han forklarede, at han var en Ven af de Hvide, og trak et Stykke krøllet Papir frem, der indeholdt et Vidnesbyrd fra en af Hærens Officerer for, at han havde gjort hans Tropper Tjenester. De vilde hverken høre ham eller agte paa Brevet, som Lincoln læste for dem. „Vi er dragne ud for at slaa disse Indianere, og det vil vi.“ Lincoln traadte imellem dem og den stakkels Vilde og raabte med Tordenrøst: „Det maa ikke ske, Manden maa ikke dræbes.“ „Han er en fordømt Spion,“ skreg de, og Lincoln mærkede nok, at det vilde Sind var kommet frem hos dem, saa at hans eget Liv maaske var i Fare lige saa vel som Indianerens. Men han veg ikke et Skridt; det var, siger et Øjenvidne, som hans mægtige Skikkelse rejste sig nogle Tommer højere endnu, end han var, som om hans overordentlige Legemsstyrke og Viljes-

kraft gav sig Udtryk i Mine, Blik og Armbevægelser, og uvilkaarlig veg Soldaterne nogle Skridt tilbage. Men et Øjeblik efter raabte en raa Stemme: „Det er skurkagtigt af jer, Lincoln." Atter traadte han et Skridt hen imod dem og raabte: „Er der nogen her, der mener, jeg er en Skurk, saa lad ham træde frem og bevise det!" „Vi stoler paa, I er større og stærkere end nogen af os," blev der raabt tilbage. „Det er der Raad for, tag til jer Vaaben!" svarede den forbitrede Kaptejn. Larmen stilledes, og Indianeren var frelst. Lincolns sidste Opfordring var rigtignok et Brud paa alle Mandstugtens Love, men han kjendte sine Folk til Bunds og vidste, at i et saadant Øjeblik var det ikke Officeren, men kun Manden, der kunde magte dem. I øvrigt var hans Færd som Befalingsmand ogsaa vel skikket til at vinde hans undergivnes Hjærter. Ej alene delte han overalt baade ondt og godt med den menige Soldat, men gjorde tillige, hvad der stod i hans Magt, for at skaffe dem deres Ret. Officererne af de regulære Tropper var tilbøjelige til at tro, at de maatte have Forret for Militsoldaterne, ogsaa hvad Lønning og Forplejning angik. Saaledes havde en Gang en af disse Officerer givet Lincoln en Ordre i den Retning — dens Indhold omtales ikke nærmere —, og Lincoln adlød. Men bag efter gik han til Officeren og forklarede ham, at han ansaa Ordren for uretmæssig, og at den, hvis den gjentoges, vilde møde Indsigelse. Militstropperne stod ikke under Krigsministeriet i Washington, men under Staten Illinois's Myndighed, og de havde Ret til at behandles lige med de regulære Tropper. Officeren gav ham Ret, og Militsens Krav paa Ligestilling blev siden taget til Følge.

At Brydelegen blev drevet som en yndet Tidsfordriv, ikke mindre i Felten end i det hjemlige Liv, var noget,

der fulgte af sig selv. Lincoln nød nu ubestridt den Anseelse, at han var Førstemand i den Retning i sit Kompagni, og nogle mente, endog i hele Hæren. Men her fandt han dog en Gang sin Overmand. En Hr. Thompson meldte sig en Dag, ledsaget af en Del Fæller fra en anden Hærafdeling, og tilbød et Væddemaal paa en Styrkeprøve med Lincoln. Dennes Mænd var strax villige til at tage det op med dem. Knive, Tæpper og anden rørlig Ejendom, der tilhørte Soldaterne eller „for nogles Vedkommende maaske ikke tilhørte dem", blev satte ind paa Væddemaalet, og Kampen fandt Sted. Lincoln mærkede snart, at han havde fundet sin Overmand, maaske ikke saa meget i legemlig Styrke som i „Kunsten". Aabent erklærede han til sine Kammerater, at han vilde blive kastet og de tabe deres Indsats, med mindre han maatte indskrænke sig til blot at værge sig. Men selv paa den Vis blev han overvundet og kastet to Gange i Træk, dog saa, at han tog Modstanderen med sig i Faldet. Hans Venner, der nødig vilde miste deres Ejendele, yppede nu Kiv og erklærede Lincolns Fald for ufuldstændigt, og det truede med et almindeligt Slagsmaal. Men Lincoln endte Striden ved en ærlig Tilstaaelse af, at han var „kastet" paa lovlig Vis.

Det korte Felttogs tusende Besværligheder, med Anstrængelse og idelig Kamp med allehaande Savn, især af tilstrækkelig Føde, uden nogen synlig Nytte, gjorde omsider Militsen saa led og kjed af det hele, at Raabet paa Afsked blev almindeligt, inden den paatagne Tjenestetid var udløbet, saa Guvernøren, der fulgte Hæren, ikke længere troede at burde holde dem tilbage. — Paa Militstroppernes sidste Marsch til Stedet, hvor de skulde opløses, oplevede de et ejendommeligt Æventyr. „En Nat," fortæller en af dem, der var med, „havde vi lejret os paa

en Slette, og alle vore Heste græssede ved Siden af. Paa een Gang blev Hestene grebne af en panisk Skræk og satte afsted i vildeste Løb, nogle midt gjennem Lejren, hvor de rendte mange af os over Ende. Ingen kan gjøre sig nogen Forestilling om, hvad for en Larm et Tusend Heste i et saadant Stormløb gjør, uden de, der har været tilstede ved en Lejlighed som denne. Jorden rystede under os, som om et Jordskjælv var brudt løs, og Rædslen var almindelig. Geværskud, Trommeslag og Trompetskrald lød som Allarmsignal, hvad da ikke skulde tjene til at bringe Hestene til at standse. Hele Natten stod vi under Gevær, hvert Ojeblik ventende Indianernes Angreb. Men ingen Fjende viste sig, og heller ikke formaaede vi at opdage eller blot formode, hvad det var, der havde indjaget vore Heste en saa vild Skræk."

I Slutningen af Maj blev Militsen opløst. Men Lincoln traadte nu ind i Hæren som Menig; det samme var Tilfældet med mange af Officeererne, hvoriblandt General Whiteside selv. En af Lincolns Fæller har vidnet, at han hele Tiden som Fører for sit Kompagni overalt havde viist sig som en brav Soldat, der delte alt med sine Folk og taalte hver en Trængsel uden at klage. Ved hver Udsigt til Fare, eller hvor der var vanskelige Forhold at overvinde, var han altid den første til at sige: „Gaa paa!" Endelig kom der Forstærkning af regulære Tropper, og efter en Del mindre Træfninger kom det omsider i Slutningen af Juli til en afgjørende Kamp ved Bad Axe i Nærheden af Missisippi. Indianerne led et fuldstændigt Nederlag, og den sorte Falk selv blev fanget tillige med sin Søn. De bleve sendte til Washington, hvor Præsidenten, General Jackson, maa have faaet den sorte Falk overbeviist om, at han havde taget fejl af den store Aands Mening. Thi efter sin Frigivelse gjorde

han intet Forsøg mere paa at bestride Traktatens Gyldighed, men levede rolig som en højt anset Høvding for sit Folk, indtil han 80 Aar gammel døde og blev højsat i hele sit fyrstelige Skrud.

Lincoln søgte saa lidt at give sig Anseelse ved at omtale sin Krigerfærd, at den eneste Gang, han udtalte sig herom, var for at spøge dermed og rigtig nok tillige for at ramme en Modstander med en hvas Vittighedspil. Da han var Medlem af Kongressen, havde Demokraterne opstillet General Cass som deres Kandidat til Præsidentposten og blandt andet til hans Fordel fremhævet hans Deltagelse i Krigen mod den sorte Falk. „Ved at høre Tale om Generalens Bedrifter," sagde han, „mindes jeg om mine egne. Jeg var ikke med i Stilmans Kamp, men lige saa nær ved den som Generalen. Ligesom han saae jeg først Valpladsen bag efter." — — — „Hvis han nogen Sinde har set en levende Indianer i nogen Fægtning, saa er det mere, end jeg har set. Jeg førte mange blodige Kampe med — Moskiterne, men kan dog ikke sige, at Blodtabet voldte mig nogen Fare. Derimod kan jeg med Sandhed sige, at jeg ofte led af Sult." Og han endte med at sige, at hvis Demokraterne nogen Sinde skulde opstille ham som deres Kandidat, haabede han, at de ikke vilde gjøre Løjer med ham for hans Heltebedrifter i Krigen. Imidlertid var denne hans korte Soldaterstand ingenlunde uden Betydning for hans Liv. Til flere Mænd af Anseelse var han traadt i et Venskabsforhold, der senere kom ham til gode, og blandt sine nærmeste Omgivelser havde han vundet en Anseelse, hvis Indflydelse paa hans Fremtid snart skulde vise sig.

---

1. Lincolns senere Liv i Ny Salem 1832—37.

Da Lincoln var vendt tilbage til Ny Salem, forestod Valgene til den lovgivende Forsamling i Staten Illinois, og hans Venner ønskede nu, at han skulde stille sig som Kandidat. Det var ikke uden Betænkeligheder, han gik ind paa denne Opfordring, ogsaa af den Grund, at han mente at være for lidt kjendt af den største Del af Kredsens Vælgere; men ved Siden deraf var han sig vel bevidst, hvor vanskeligt det vilde være for en Mand med hans mangelfulde Dannelse at udfylde sin Plads i en saadan Stilling, saaledes at ikke blot Vælgerne, men han selv kunde føle sig tilfreds dermed. James Rutledge, der synes at have været Ny Salems mest ansete Mand, var imidlertid af en anden Mening, og han fik en stor Del Vælgere, ikke blot i Ny Salem, men i videre Kredse, til at tiltræde Opfordringen, og Lincoln samtykkede i at møde ved Prøvevalgene. Hans første Taler udmærkede sig mest ved Korthed; i faa Sætninger udtalte han sin politiske Anskuelse, der ikke var storpolitisk, men holdt sig til de indre Spørgsmaal, som paa den Tid var oppe i Illinois. Den første Tale endte han med at erklære: „Vælger De mig, vil jeg sige Tak; vælger De mig ikke, vil jeg sige det samme." Politikerne i Illinois var dengang Demokrater, men delte i tvende Grupper, eftersom de nærmest fulgte Jackson eller Henry Clay som Førere. Vilde man søge bekjendte Navne for at udtrykke Forskjellen mellem de to Grupper, kunde man maaske kalde de „fuldtro Jackson Mænd" de radikale og H. Clays Meningsfæller moderate Demokrater. Lincoln sluttede sig nærmest til de sidste. Til „Sangamon Journal" skrev han en fyldigere Udvikling af sit Syn paa de offentlige Anliggender, der nærmest laa for til Be-

handling, ved hvilken Lejlighed han endnu maatte nytte Ny Salems Skolemester Grahams Vejledning med Hensyn til Retskrivningen. Lincoln faldt igjennem ved det endelige Valg, hvad enten det var, fordi hans Navn endnu ikke var kjendt nok, eller det var af politiske Grunde; thi den Gruppe, han hældede til, var dengang afgjort i Mindretal. Men han havde den Tilfredsstillelse at modtage alle Stemmerne fra Ny Salem og omliggende Distrikt, nemlig 277, een Stemme mere, end der fra samme Valgdistrikt blev afgivet for 2 Kandidater til Valget af et Medlem af Kongressen.

I Ny Salem boede Lincoln hos en Familie ved Navn Herndon, af hvilken han var særdeles afholdt, men det var naturligt, at han trængte til og længtes efter at faa en Virksomhed og skabe sig en egen Levevej. Man kan vel forstaa, at hans Tanke først faldt paa Handelen, en Næringsdrift, han mente at være skikket til, da han havde haft Læremestre som Jonas og Offutt. Til Lykke, eller maaske snarere til Ulykke for ham, tilbød sig snart en Lejlighed til at komme ind i en saadan Stilling. I Byen var der en Kjøbmand, der hed Radford; han var raget uklar med de „Clary's Groves Boys“, som sloge hans Vinduer ind og gjorde ham kjed af sit Ophold i Ny Salem. Han solgte sin Butik og hele sit Oplag til en Hr. Green, og denne tilbød Lincoln at overdrage det hele til ham. Lincoln tog imod Tilbudet; en Vurdering fandt Sted, hvorefter han skulde give Green 250 Dollars i Fortjeneste. Han slog sig nu sammen med en anden Mand ved Navn Berry. De kjøbte dernæst to mindre Butikker, hvoraf den ene tilhørte Rutledge og den anden Brødrene Herndon. Firmaet Lincoln og Berry var saaledes ene om Handelen; men det viste sig snart, at Lincoln havde forregnet sig ved at stole paa sit Snille som Kjøbmand,

og at hans Handelsfælle var baade en slet og uduelig Mand. Efter et Aars Tids Forløb maatte de, for at undgaa Fallit, sælge det hele til en Hr. Trent. Men denne havde ikke bedre Held, og efter nogle Maaneders daarlig Forretning løb han bort uden at have betalt det mindste af Kjøbesummen. Da Berry kort efter døde, stod Lincoln ene tilbage med Gjæld op over Ørerne, som man siger. Alle disse Handeler var udelukkende paa Spekulation. Green havde kjøbt paa Kredit af Radford og solgt til Lincoln paa samme Vis. Lincoln og Berry havde kjøbt paa Kredit af Herndon og Rutledge og solgt til Trent paa Kredit. Radford havde faaet Lincolns Forskrivning til Green overdraget til Sikkerhed for Greens Gjæld til ham, og denne Fordring blev senere inddrevet ved Rettens Hjælp. De andre Kreditorer, der tillige var hans Venner, trængte aldrig ind paa ham. Han talte ofte til dem om sin „National-Gjæld“, men sagtens har de ment, at den kunde de slaa en Streg over. Ikke des mindre blev hele Gjælden lidt efter lidt betalt til Punkt og Prikke; men det varede rigtignok til 1849, inden det lykkedes Lincoln at klare den helt.

I den Tid, han boede hos Herndon, skal han have begyndt at studere Lovkyndighed, skjønt næppe planmæssig. Der fortælles, at han ved Laan skaffede sig et Udtog af „Blackstone“*), et retsvidenskabeligt Skrift, der var i stor Anseelse. Han havde for Skik at sætte eller lægge sig under et stort Træ og flytte sig med Skyggen af samme. Undertiden saae man ham ligge paa Ryggen med de lange Ben op ad Træstammen. En Mand ved Navn Squire Godbey saae ham en Dag ligge i denne besynderlige

*) Engelsk Retslærd, død 1780, skrev Hovedværker om den engelske Stats- og Retsordning.

Stilling og spurgte, hvad det var, han studerede saa ivrig. „Ret,“ var Svaret. „Store Gud!“ udbrød Manden, idet han vendte sig bort. En saadan Stikkelse, i saa taabelig en Stilling, studere Retsvidenskab — det forekom ham som intet mindre end en Forargelse.

For sine Venner og Naboer var han stedse villig til uden Betaling at skrive allehaande Dokumenter, saasom Gjældsbreve, Kontrakter o. m. a. Ved slige Lejligheder hjalp han sig frem med en gammel Formularbog og en lille Ordbog. I øvrigt var det ikke blot Lovbøger, han gav sig af med, men alt, hvad han ellers kunde faa at læse. Der nævnes saaledes kemiske, astronomiske og selv naturfilosofiske Skrifter. Derimod følte han sig ikke særlig draget til Historien. Det er bekjendt, at han en Gang som Præsident med sin sædvanlige Vittighed afærdigede en Mand, der vilde hente Bevis for en politisk Betragtning ved at henvise til Karl den førstes Historie, med følgende Svar: „Vil I tale om Historie, saa maa I gaa til Mr. Seward; jeg veed ikke andet om Karl den første, end at han mistede sit Hoved.“ I øvrigt siges der dog, at han i Ny Salem med Fornøjelse havde læst Rollins „Gamle Tiders og Folks Historie“ og Gibbons „Det romerske Riges Synken og Undergang“. Den, der laante ham disse og flere andre videnskabelige Bøger, var en Mand ved Navn Bowlin Greene, der boede i Nærheden af Ny Salem, om hvem man i øvrigt ikke faar mere at vide, end det, at han havde laant Lincoln Bøger fra den første Tid af deres Bekjendtskab og med Kjærlighed taget sig af ham i en af de tungeste Tider i hans Liv. Da Greene døde i 1842, fulgte Lincoln ham til Graven og vilde der have talt et Mindeord over sin Ven. Men han fik næppe begyndt at tale, før han blev saa overvældet af sin Følelse, at han maatte standse. Taarerne strømmede

ned ad hans Kinder, og uden at være i Stand til at faa et Ord mere frem maatte han vende sig og gaa hulkende fra Graven. Maaske har faa gode Mænd faaet et mere veltalende Eftermæle ved deres Grav.

Til Ny Salem kom paa denne Tid en lystig Broder ved Navn Kelso, der var „Skolelærer, Kjøbmand eller Vagabond“, som det kunde falde sig for ham. Naar andre i et lystigt Lag fik en Taar over Tørsten, gik det gjærne ud paa at klamres, knipse hinanden paa Næsen eller træde paa sin Sidemands Tæer. Men Kelso havde sin egen Skik. Ved en slig Lejlighed kom han ret i Aande og fremsagde hele Perioder af Shakspeare eller Digte af Robert Burns. Men han var tillige en lidenskabelig og dertil heldig Fisker. Han kom sjælden hjem uden Fangst, „selv naar ellers ingen anden var Mand for at faa Bid“. Uagtet Lincoln hadede denne Idræt, kunde Kelso dog lokke ham med sig, og ofte saae man dem vandre hele Dage tilsammen op og ned ved Flodbredden, Kelso med sin Medestang og Lincoln lyttende til, naar han foredrog sine Digtere eller lod sit Vid spille. Det er rimeligt, at Lincoln først ved ham blev kjendt med Shakspeare, som han siden læste en Del af, og Burns, for hvem han fik en Forkjærlighed, som han altid beholdt, mens poetisk Læsning i øvrigt ikke synderlig var hans Sag. Om Kelso for Resten var en god Omgangsfælle, kan være tvivlsomt nok. Hans Belæsthed og Vittighed er klart nok bevidnet, men hans Grundsætninger, hvis han ellers havde nogen, har næppe været af den solideste Art. Til sidst forsvandt han pludselig fra Ny Salem, ligesom i sin Tid Offutt. Et Rygte meldte siden, at han skulde være set et Sted i Missouri; men hvis han efter at have forladt Ny Salem nogen Sinde har haft „en mere

fast Bopæl end en Landsbykro, en Høstak eller en Busk, saa er der ingen, der har kunnet sige, hvor den stod".

Det var langt fra, at Lincoln følte sig tilfreds med at leve i længere Tid af sine Venners Godhed. Han længtes efter at komme i Virksomhed for at tjene sit Brød og begynde at betale af paa sin Gjæld.

I Springfield boede den senere som Politiker bekjendte John Calhoun. Han var Landmaaler og virkede som saadan just paa denne Tid i Sangamon County. Han var „Demokrat" med Liv og Sjæl og som Politiker allerede en meget populær Mand i hele Illinois. Denne Mand lærte Lincoln at kjende og fattede Yndest for ham. Det Venskab, de to Mænd kom til at nære for hinanden, varede Livet ud. Den politiske Meningsforskjel, der under de senere Tiders Kampe stedse blev større, kunde ikke rokke det.

Tilstrømningen af Nybyggere, der søgte Landejendomme i Illinois, var paa de Tider meget stor og Spekulationen ved Kjøb og Salg af Jordegods paa sit højeste. Calhouns Forretning blev derfor snart uoverkommelig for ham selv, og han maatte se sig om efter en Medhjælper. Hans Tanke faldt paa Lincoln, som han vel vidste, var aldeles ukjendt med Landmaalingen, men som han tillige vidste, var i Besiddelse af saa ualmindelige Evner og tilsvarende Flid, at han i kort Tid vilde kunde lære den. Calhoun havde tillige lært at agte ham for hans redelige Karakter saa vel som for hans sunde Menneskeforstand, og det var Egenskaber, som den Mand maatte have, han skulde vælge til Medhjælper. Han søgte i den Anledning Lincoln, der strax var villig. Hans store Forbillede, Washington, havde jo ogsaa været Landmaaler i sine unge Dage. Calhoun forsynede ham med de nødvendige Lærebøger, og nu tog han fat paa

Studiet med sin vante Jhærdighed. Han tog Ophold hos Skolemester Graham, der tidligere havde hjulpet ham med Retskrivningen og nu ogsaa i de Uger, Lincoln læste i hans Hus, vejledede ham efter Evne. Saa meldte han sig til Calhoun, der prøvede ham og siden satte ham i Arbejde. Efter nogen Tids Forløb drev han Forretningen paa egen Haand. Nøjagtigheden af hans Arbejder i den Retning skal ingen Sinde være bleven omtvistet. J 1834 blev hans Forretning en kort Tid afbrudt, idet Retten lagde Beslag paa hans Landmaalerredskaber, da Dommen var falden i Gjældssagen med Radford. Men en af hans Venner kjøbte dem ved Auktionen og gav ham dem tilbage.

J Maj 1833 var han bleven udnævnt til Postmester i Ny Salem. Det har næppe været noget indbringende Embede; thi det hedder, at der var ingen andre af dem, som havde Dygtighed nok til at forestaa det, der vilde have det. Men det var til Gjengjæld heller ikke meget byrdefuldt, saa der kunde godt drives andre Forretninger ved Siden af. Der kom kun Post een Gang hver Uge, og Antallet af de Breve, der i Reglen kom med den, var ikke større, end at de kunde rummes i Postmesterens Hat. Lincoln havde da ogsaa for Skik at give dem Plads der, og dette havde den Fordel, at Folk overalt, hvor de mødte Postmesteren, kunde modtage og aflevere deres Breve. For Lincoln havde denne Stilling en ikke uvæsentlig Betydning, idet den gav ham Lejlighed til at læse alle de Blade, der blev omsendte til Distriktet gjennem Ny Salems Postkontor. Selv havde han ikke Raad til at betale noget Blad. J 1836 blev Postkontoret i Ny Salem hævet og et nyt oprettet i en By ved Navn Petersborg. — Nogle Aar derefter, da Lincoln var Sagfører og boede i Springfield, meldte sig en Mand med

Fuldmagt fra Postkontoret til at opkræve en Fordring, som Postkassen havde paa Lincoln, fra den Tid, han styrede det ophævede Postkontor i Ny Salem. Sammenhængen med denne Sag oplyses ikke nærmere. Det synes underligt, at Postvæsenet først efter Aars Forløb har faaet sit Regnskab saaledes klaret, at det har kunnet opgive og indkræve sit Tilgodehavende hos Lincoln. En tilstedeværende Ven mente at se et Udtryk af Forlegenhed i Lincolns Aasyn ved dette Budskab og tilbød ham Penge, hvis han trængte dertil. Lincoln svarede ikke herpaa, men rejste sig og tog en gammel Æske ud af sit Bogskab, hvori han havde det opkrævede Beløb — 17 Dollars — gjemt. „Jeg har gjort mig det til en ufravigelig Regel," sagde han senere til Vennen, „aldrig at bruge Penge, der ikke tilhøre mig selv." I de Aar, han saa trofast havde gjemt paa disse Penge, havde han ofte været i Trang; des mere vidner det for hans urokkelige Retskaffenhed, at han ingen Sinde lod sig friste til at bruge dem.

Da Valgene til Statens lovgivende Forsamling i 1834 atter skulde foretages, blev han paa ny opfordret til at stille sig, og denne Gang lykkedes det at sætte hans Valg igjennem. For at kunne vise sig med et anstændigt Ydre i sin ny Stilling maatte han laane Pengene til de nødvendige Klæder. Han var kun i sit 26. Aar, da han første Gang indtog sit Sæde blandt Folkets udvalgte Mænd. I den første Samling, hedder det, talte han kun lidet, men lærte meget.

I Krigen med den sorte Falk havde Lincoln gjort Bekjendtskab med en anset Mand, en Sagfører fra Springfield ved Navn John Stuart, der gjorde Tjeneste som Officer ved Militsen. Nu traf de atter sammen som Medlemmer af den lovgivende Forsamling. John Stuart, der havde lagt Mærke baade til hans Karakter og hans Evner, raadede ham

til at studere Lovkyndigheden saaledes, at han kunde blive Sagfører. Da Lincoln indvendte, at han var for fattig til at anskaffe sig de nødvendige Bøger, tilbød Stuart ham fri Adgang til sin Bogsamling, og nu var han rede til at tage fat med den utrættelige Flid, der altid havde udmærket ham. Der var flere Mil mellem Springfield og Ny Salem; men Lincoln regnede det kun for Smaating at gaa den lange Vej frem og tilbage med sin Bogpakke, og ikke sjælden læste han paa Vejen for at nytte Tiden. Naar han ingen Penge havde til at skaffe sig sine faa Fornødenheder, tog han ud paa Landmaaling. Denne Syssel skaffede ham ikke blot det tarvelige Udkomme, men stedse flere Venner og Bekjendte, og dermed Stemmer til Valgene. Han fortsatte sin gamle Skik, at ligge i Skyggen af et Træ og læse med en Iver, saa han glemte alt omkring sig, og tit, naar han gik paa Vejen og mødte sine Venner, var han saa opfyldt af sine Tanker, at han gik forbi dem uden at bemærke eller hilse dem.

1836 blev han gjenvalgt. Denne Gang traadte han frem ved Prøvevalgene paa en Maade, der viste, at han allerede havde lært ikke saa lidt i den politiske Skole, som den første Samling havde været for ham. Et Par Træk anføres som ret betegnende baade for ham selv og Forholdene. Det er før omtalt, at Demokratiet i Illinois delte sig i tvende Grupper, der paa denne Tid begyndte at give sig Navnene: „Demokrater“ og „Whigger“. Ved et Prøvevalg i Springfield blev der et skarpt Ordskifte mellem to Mænd, der tilhørte hver sin Gruppe. Demokraternes Ordfører hed Edvards og Whiggernes Early. Da den sidste kom til kort, blev Lincoln opfordret til at komme ham til Hjælp. Det gjorde han saa godt, at hans Modstander blev fuldstændig slaaet af

Marken. Under dyb Stilhed i den store Forsamling imødegik han sin Modpart Punkt for Punkt og udfoldede en Skarpsindighed, der forbavsede alle Tilhørerne. Da han blev varm, syntes hans ellers ikke smukke Skikkelse at antage Præget af Storhed, og hans dybe, drømmende Øjne lyste med Udtryk af den indre Kraft og Bevægelse. Det var hans første betydelige Tale. Ved et andet Prøvevalg optraadte en Demokrat ved Navn Taylor, der holdt en lang Svada om sin store Forkjærlighed for ringere stillede i Samfundet, „for Arbejderne og Bønderne med de barkede Hænder“. Nu var han kjendt nok for sin Rigdom saa vel som for sin Luxus, og midt under hans Tale lister Lincoln sig hen til Talerstolen, griber ham i Frakkeskjødet og giver den sammenknappede Frakke et hastigt Ryk opad, saaledes at den aabner sig og viser Taylors Bryst frem for Forsamlingen med dets Pynt af det fineste Lintøj, Guldkjæder med vedhængende Signeter og kostbare Stene. Modsætningen mellem dette Syn og Talerens Selvros for folkelige Grundsætninger, samtidig med at han tordnede løs paa „Whiggerne“ som Aristokrater, bevirkede en Lattersalve fra Tilhørerne. Lincoln fik Ordet efter ham og drog en Parallel mellem de rige Kaar, hvormed denne Mand altid havde været begunstiget, og sine egne, med Savn og Slid, der aldrig havde kunnet give ham mere end det nødtørftigste Udkomme. „Dersom det er det, man kalder Aristokrati,“ sagde han, „ja saa maa jeg vedkjende mig Navnet.“

Et andet Sted optraadte en Mand imod ham, der var gaaet over fra Whiggerne til Demokraterne, og som Overløbere plejer, udtalte han sig om sine tidligere Meningsfæller med stor Lidenskabelighed. Lincoln nævnte han flere Gange som „den unge Mand“, der maatte og skulde falde. Da Lincoln fik Ordet, bemærkede han først

til Manden, at vel var han ung med Hensyn til politisk Erfaring og især Erfaring i politiske Kneb og Rænker, men ikke saa ung af Aar. Derpaa vendte han sig til Vælgerne og sagde: „Om jeg, som han stadig kalder den unge Mand, skal falde eller sejre, beror paa eder. Jeg attraar at leve og komme frem ad den politiske Løbebane; men jeg vilde hellere dø i denne Time end leve den Dag, da jeg, som denne Herre, skulde have behov at oprejse en Lynafleder for at beskytte en brødefuld Samvittighed mod en fortørnet Gud." Manden havde nys bygget et prægtigt Hus og sat en Lynafleder paa samme. Det kan ikke nægtes, at det kan se ud som et Kif af Lincoln at hentyde til denne i og for sig uvæsentlige Ting, især hvis man kan antage, hvad dog ikke nævnes, at en Del Folk var overtroiske nok til at se en Formastelse deri, at Manden vilde skjærme sit Hus mod Himlens Lyn; men i øvrigt udtrykker den hele Udtalelse godt Lincolns Tænkemaade: frem vilde han, men kun ved at være sin Overbevisning tro og ikke som hin Mand ved at svigte den.

I øvrigt begyndte hans Parti, der hidtil havde været i Mindretal, efterhaanden at hæve sig, og han selv var godt paa Vej til at vinde Anseelse som en af dets bedste Mænd. Som en Synderlighed anføres, at alle de 9 valgte Tillidsmænd for Sangamon County var over 3 Alen høje, hvorfor de gik under Navnet „de lange ni". I denne Samling modtes Lincoln med ikke faa Mænd, der senere kom til at indtage betydelige Stillinger i de forenede Stater. Særlig nævnes Stephen A. Douglas, den Gang kun 23 Aar gammel og efter Lincolns Udsagn i ydre Henseende den mindste Mand, han havde set, lige saa tynd, som han var lille af Vært. Ingen af dem anede vistnok den Gang, at de senere som Modstandere skulde komme til at udkæmpe den største og betydningsfuldeste

Valgkamp i de forenede Staters Historie og ende paa saa forskjellig Maade, den ene gjennem Kampen gaa til Ære og Ophøjelse, den anden til Nederlag og Ydmygelse. I Samlingen 1836—37 tog Lincoln betydelig Del i Forhandlingerne; det tilskrives særlig hans Indflydelse, at Hovedstaden blev Springfield i Stedet for som hidtil Vandalia, hvilket især i Sangamon County gjorde ham agtet og afholdt. Han tog virksom Del i Behandlingen af de Forslag, der sigtede til Ophjælpning af Statens Velvære, ved at sørge for Anlæg af Veje, Jærnbaner, Kanaler og Havne. Det var det saakaldte „indre Forbedringssystem", der var den ene af de ledende Tanker i Whiggernes Politik. En anden var Ordningen af et fastere Pengevæsen, navnlig ved en Statsbank. Pengevæsenet var i en sørgelig Forfatning i hine Dage. En vild Spekulationsaand havde raadet i mange Aar, usolide Banker havde udstedt Papirspenge, som der ingen Guld- eller Sølvbeholdning var til Sikkerhed for. Værdipapirer af blot Navneværdi gik fra Haand til Haand; men da Præsidenten i 1837 forbød de offentlige Kasser at modtage andet end Sølv- og Guldmønt, bidførte dette med Nødvendighed en kritisk Tilstand. Lincoln blev Medlem af det nedsatte Finansudvalg, der skulde overveje og tage Beslutninger sigtende til en bedre Ordning af Statens Pengevæsen og var et af dettes mest virksomme Medlemmer.

Slavérispørgsmaalet var begyndt at komme frem, og rundt om i de forenede Stater hævede sig Røster mod Slaveriets Umenneskelighed og for Slavefriheden. Det var især Kvækere og andre filantropiske og religiøse Retninger, der fostrede Talsmænd for den ved Slaveriet nedværdigede Menneskefølelse. De kaldtes Abolitionister (de, der vil ophæve Slaveriet); men overalt, hvor de

vovede at udtale deres Anskuelser, blev de bekæmpede med den største Bitterhed. Det er vanskeligt at sige, hvilket Navn der var mest forhadt og afskyet, enten Tyv og Røver eller Abolitionist. Netop i dette Aar havde Kongressen besluttet, at ethvert Skrift eller Andragende angaaende Slavernes Frigivelse, der indsendtes til den, skulde henlægges uden at blive enten forhandlet eller læst. Ogsaa i Illinois var den offentlige Mening imod Slavefriheds-bestræbelserne. Da en Bladudgiver skrev eller optog nogle Artikler i sit Blad i den Aand, var det endog kommet til voldsomme Optrin. Det var nu ikke af den Grund, at Indbyggerne i Illinois var personlig interesserede i denne Sag; thi der fandtes kun faa (500) Slaver i hele Staten, og Dr. Holland anmærker, at det kan ikke oplyses, at det var med nogen som helst Lovhjemmel, de var der. Men der var mange Indvandrere fra de nærliggende Slavestater, og Staten var paa to Sider omgivet af saadanne. Staten vilde ikke lægge sig ud med sine Naboer angaaende dette Spørgsmaal, og selv om den offentlige Mening ikke just var udtrykkelig stemt for Slaveriet som Indretning, saa var den afgjort for Slaveejernes Ret til at holde Slaver og til at fordre dem tilbage, naar de rømte og søgte Tilflugt i de Stater, der ikke var slaveejende. I den Henseende var begge politiske Partier enige. Thi begge var enige i strængt at hævde Forfatningen, og ingen af dem nærede nogen som helst Tvivl om, at Slaveriet var fuldt ud hjemlet ved de forenede Staters Forfatning.

Den begyndte Bestræbelse for Slavernes Frihed var imidlertid rykket ogsaa disse Vestens Stater saa nær, at man troede, det var paa Tide at træffe Forholdsregler imod den, og der blev da ogsaa i Illinois's lovgivende Forsamling indbragt og vedtaget Forslag til Beslutninger,

der gik ud paa at slaa fast, at Slaveriet var en lovlig og forfatningsmæssig Indretning, og at udtale en haard Dom over alle dem, der paa en eller anden Maade ratte Frihedsmændene og deres Stræben Haand. Ikkun Lincoln og een til af Sangamon Countys Tillidsmænd, Dan Stone, havde Mod til at nedlægge en Indsigelse imod disse Beslutninger. Hvorledes disses Ordlyd har været, faar man ikke nærmere Oplysning om. Lincolns Indsigelse — thi det var ham, der var Forfatteren — gik ud paa at erklære, at de ansaa Slaveriet for at være grundet i en lige saa uretfærdig som uklog Politik; men ved Siden deraf udtalte de, at Abolitionisternes Færd var kun skadelig. De vedkjendte sig den Betragtning, at Kongressen ingen Ret havde til at modvirke Slaveriet i de forskjellige Stater, hvor det bestod ved Lovhjemmel, men derimod Ret til at forbyde Slaveriet i Distriktet Columbia*), dog forst efter at Befolkningen var spurgt. Det vil let ses, at denne Indsigelse er præget af stort Maadehold og klog Forsigtighed. Naar imidlertid kun eet Medlem tør underskrive den, saa viser det tydelig nok, hvordan Stemningen i det hele var, og at der ikke hørte saa lidt Mod til at gjøre blot dette Skridt.

Efter Hjemkomsten fra denne Samling blev der holdt et Festmaaltid til Ære for Sangamon Countys Tillidsmænd. Lincoln blev særlig fejret ved denne Fest og hilset med Hædersnavnet „een af Naturens Adelsmænd" (d. e. en af Naturen selv udnævnt Adelsmand).

Sine Lovstudier havde han nu fremmet saa vidt, at han kunde tænke paa at blive Sagfører, og John Stuart

---

*) Columbia er det Distrikt, hvori Washington ligger, omtr. 3 □ Mil stort; det hører ikke til nogen enkelt af de forenede Fristater, men regeres umiddelbart af Kongressen.

var rede til at antage ham som Medhjælper i sin Praxis. I Foraaret 1837 forlod han da Ny Salem for at grunde sig sit Fremtidshjem i Springfield. Dermed er et Afsnit af hans mærkelige Levnedsløb til Ende, og et nyt begynder. Ved egen Hjælp, under Savn, som saa vilde have kunnet udholde, og Anstrængelser, som de allerfleste vilde have veget tilbage for, har han arbejdet sig frem til Ære og Anseelse hos sine Medborgere og udviklet sine af Naturen sjældne Evner saaledes, at han baade ved Kundskaber og aandelig Dannelse i det hele staar paa et højt Trin iblandt dem. Hans Kyndinge og Venner ere længst fortrolige med den Tanke, at han en Gang vil naa en høj Ærespost og maaske med Glans skrive sit Navn ind i Historiens Aarbøger. Der kan heller ingen Tvivl være om, at dette har været hans Barndoms Drøm og for hans Ungdoms Stræben det Maal, der lyste for ham i det fjærne; men jævnsides med hans Evner har Karakteren udviklet sig, og han har bevaret sit Hjærte for at overvindes af Fristelser, der ligge fremadstræbende Naturer saa nær. Hverken Forfængelighed eller Egennytte har formaaet at frarøve ham det retskafne Sindelag, der tidlig erhvervede ham det Tilnavn, som han beholdt hele Livet igjennem: „den ærlige Abe“. Hvor stærk Ærelysten og Driften til at komme frem end var hos ham, kan det siges med Sandhed: der klæber ingen Plet ved hans Minde med Hensyn til de Midler, han brugte for at naa sit Maal.

Der er allerede tidligere henthydet til den dobbelte Side i hans naturlige Væsen, der snart gav sig Udtryk i den store Lyst og Evne, han besad, til at opfatte og gjengive lystige Historier og vittig Skjæmt, og snart i et dybt Tungsind, der ytrede sig tidligt i Barneaarene og tiltog med Alderen. I den ene Time kunde han synke

sammen under den tunge, nedtrykte Stemning, som Følelsen ikke blot af egen Kummer, men af Menneskehedens Lidelser i det hele kaldte frem hos ham. Og strax derefter kunde man se ham som et Barn glæde sig ved, hvad alle andre kaldte Smaating, og ingen Sinde var han gladere, end naar han kunde fornøje andre enten ved sit Vid og Skjæmt eller endnu mere ved at række dem en hjælpende Haand. Særlig var det de fattige, de oversete og forurettede, som det var hans Hjærtes Trang at komme til Hjælp efter Evne. En Gang paa en Rejse, da han red sammen med en Ven, fortæller denne, at han sank sammen under et af sine tungsindige Anfald og red længe tavs med et smerteligt Udtryk i sit Ansigt. Saa brød han ud i Klage over den, som det syntes ham, stedse voxende Fordærvelse i Verden baade i politisk og sædelig Henseende. „O, hvor maa det være tungt at dø uden at have bidraget det mindste til at bedre disse Menneskehedens sørgelige Kaar!" sagde han, og det var tiere, hans Venner hørte ham tale i den Retning. „Men," tilføjer Vennen, „da vi saa kom i Kvarter, lo og spøgte han hele Aftenen og gav sine Vittigheder og sit lystige Lune Luft."

Hans Vittigheder og Anekdoter var ingenlunde altid af den fineste Slags. Der skal have været en hel Del af den Art, at det ikke kunde gaa an at komme frem med dem i Kvinders Nærværelse. „Det nytter ikke," siger Dr. Holland, „at nogle af hans Levnedstegnere har søgt at nægte dette; thi det er en Kjendsgjerning. Hele Vesten er fuld af den Slags Historier, der skylder ham deres Oprindelse. Det maa synes os at være underligt, at en Mand, hvis eget Liv var uden Plet i den Henseende, kunde more sig ved Vittigheder og Historier om saa uskjønne Ting. Men de, der har hørt dem, vil indrømme, at disse Historier høre til de vittigste og mor-

somste i sit Slags, og der har vi tillige Forklaringen paa, at Lincoln kunde fortælle dem. Overalt, hvor der var Lejlighed til at faa en god Vittighed i Stand og Stof til en morsom Historie, der kunde han ikke modstaa Fristelsen." Det er ganske vist en Skyggeside ved Lincolns Historiefortællen og et Bevis mere for, at Vittigheden ikke blot er en god, men tillige en farlig Gave. Men naar vi ikke helt har kunnet forbigaa dette, saa skal det strax siges, at den største Part af hans Historier var af en anden Art. Det var saa almindeligt, at han, naar han vilde klare en eller anden Sag, begyndte med at fortælle en Historie, og der er næppe Tvivl om, at han tit selv lavede dem. Og lige saa vittige som de var i sig selv, lige saa træffende var de gjærne med Hensyn til det, han sigtede til. Hver en Sandhed, han ønskede at lægge sine Tilhørere paa Sinde, syntes som af sig selv at klæde sig i Formen af en eller anden Historie, som han sagde, han havde oplevet.

I en af de Samlinger af den lovgivende Forsamling, som Lincoln var Medlem af, var der en Mand, der idelig traadte op i næsten enhver Sag, der kom til Forhandling, og udtalte Tvivl om, hvorvidt det og det ikke var imod Forfatningen. Til sidst blev man saa kjed af denne Lektie, at man bad Lincoln om at stoppe Munden paa ham. Dette paatog han sig, og da Manden næste Gang kom igjen med sin vante Snak, forlangte Lincoln Ordet. „Hr. Formand!" sagde han, „det ærede Medlems Angreb paa Forslaget som ikke forfatningsmæssigt minder mig om en gammel Bekjendt, en ejendommelig Karl med langhaaret, buskет Øjenbryn og Briller inden for dem." — Alles Øjne vendtes mod Manden; thi det var netop saadan, han saae ud. — „En Morgen, da min Ven var lige staaet op og saae ud af sin Dør, forekom det ham, at han saae et Egern i Træet lige over for.

Han tager da sin Bøsse og fyrer; men Egernet rører sig ikke af Stedet. Han fyrede atter og atter, indtil han efter det 13de Skud utaalmodig satte Bøssen fra sig og sagde til sin Dreng: „Der er noget i Ulave ved den Bøsse." „Bøssen fejler intet, men hvor er det Egern?" „Der, midt i Træet," sagde den gamle, „kan du ikke se det?" „Nej, jeg kan ikke;" men idet han vendte sig og saae sin Fader ind i Ansigtet, udbrød han: „Ah! nu ser jeg det, I har skudt efter en Myg i eders Øjenbryn."" Huset ledsagede Talen med en Lattersalve, og Manden kom aldrig tiere frem med sine Tvivl paa Forfatningens Vegne.

Flere af hans Levnedstegnere har omtalt hans religiøse Liv paa en Maade, der ikke kan udholde en strængere Prøvelse; naar de tillige fremhæve den kristelige Paavirkning, han skal have faaet i Barndomshjemmet, trænger dette vistnok ogsaa til nogen Rettelse. Om hans Moder veed man kun lidt, og hun gik tidlig bort. At hans Stifmoder har været en from og stærk Kvinde, derom er der ingen Tvivl; men om hendes Indflydelse paa Drengens Sind i religiøs Henseende veed vi ikke noget. Hans Fader var ustadig i den Retning som i alt andet. Han siges først at have sluttet sig til Baptisterne, siden til Presbyterianerne og endelig til en tredje Retning. Sagen er, at med Hensyn til religiøs Opbyggelse var de spredte Nybyggere i hine Egne henviste til de Forsamlinger, som omrejsende Præster, snart af den ene og snart af den anden Sekt, holdt i Husene. Man hører intet om noget ordnet Kirkevæsen og faar intet at vide om, hvordan det stod sig med Forvaltningen af Sakramenterne. Det er muligt, ja vel sandsynligt, at Lincoln

hverken i sin Barndom eller sin Ungdom har mødt en levende, kristelig Forkyndelse. Og tidlig udviklede sig hos ham den skarpe Sans for det uheldige ved mange af disse Rejsepræsters udvortes Væsen, der næppe har undladt at sløve hans Øre for Talens Indhold, selv om det kan tænkes, at dette har haft noget indre Værd. Det siges, at han senere i Ny Salem kom i Forhold til flere Mænd med fritænkerske Anskuelser. Hvad de stærke Brydekæmper angaar, i hvis Kreds han blev optaget, da er det troligt nok, at de, ligesom adskillige af de gamle Kæmper, hvorom vore Sagaer melde, kun troede paa sig selv og deres egen Styrke og mente, at de nok kunde slaa sig igjennem med den Tro. Men der siges ogsaa, at der var andre, der var mere bevidste i deres Fritænkeri, og vi fejle næppe ved blandt andre at tænke paa Kelso. Ogsaa meldes det, at Lincoln paa denne Tid havde læst adskillige Fritænkerskrifter, navnlig Th. Paines „Fornuftens Tidsalder"*). En af Lincolns Venner, Bill Greene, har senere som sin Mening udtalt, at de Digtere, Kelso gjorde Lincoln kjendt med, navnlig Burns, har haft stor Indflydelse paa hans religiøse Syn. At han maatte føle sig mægtig draget til denne talentfulde, berømte skotske Bondedigter, er forklarligt nok. De havde meget til fælles baade med Hensyn til ydre Livsforelse og til deres indre Væsen. Som Lincoln var Burns i Besiddelse af et stort Fond af Vid og Lune; som han var han en tungsindig Natur og havde en dyb Følelse for menneskelig Nød og Lidelse. Et menneskekjærligt Hjærte udmærkede dem begge, og vi kan vist tilføje, at der hos dem begge laa en dyb religiøs Følelse paa Hjærtebunden. Men begge maatte leve under uheldige kirkelige Forhold. Skotlands Kirke var i Burns's

*) Fra Slutningen af forrige Aarhundrede.

Levetid (sidste Halvdel af det 18. Aarhundrede) rystet af heftige Kampe mellem Tilhængerne af „det ny og det gamle Lys", Rationalismen og den ældre kalvinistiske Kirketro. De forbitrede Kæmper for de forskjellige theologiske Læresætninger revsede Burns med sit skarpe Vid, og dette undgik næppe at ramme Kirkelæren selv tillige med det theologiske Uvæsen. Burns troede paa Gud, men kom ham næppe nærmere end til at kalde ham „du Almægtige, du store Væsen, hvo du er", „du Menneskenes store, ukjendte Ven", hvis Retfærdighed han dog paakalder, hvis Forsyn han tror paa. Og om Lincoln høre vi, at han i eet af de Aar, han levede i Ny Salem, har skrevet en Pjece, der skal have gaaet ud paa at søge at vise, „at Jesus ikke var Guds Søn, og at Bibelen ikke var Guds Aabenbaring". Hvorledes dette var udviklet, og hvad han deri har udtalt om sit religiøse Syn for Resten, vides ikke, da Pjecen ikke blev trykt.

En Dag, da han viste Manuskriptet til en af sine Venner, Samuel Hill i Ny Salem, raadede denne ham stærkt fra at udgive det, uagtet det siges, at han delte Lincolns religiøse Standpunkt. En Søn af S. Hill derimod talte meget alvorlig imod Bogens Indhold. Enden blev, at S. Hill snappede Manuskriptet ud af Lincolns Haand og kastede det ind i Kaminen, hvor det i faa Øjeblikke blev forvandlet til Aske. Hvad der var Hills Mening med dette Kjætterbaal, vides ikke med Vished; maaske har han ment, at det kunde skade Lincoln paa hans Fremtids Livsbane, naar han traadte saa offentlig frem med sine fritænkerske Anskuelser. Vist er det, at disse ikke saa let kunde brændes ud af hans Indre, som Ilden kunde fortære det synlige Udtryk derfor, og vist er det, at han ingen Sinde mere skrev om disse

Ting. Vi skal senere nærmere komme til at omtale og oplyse hans religiøse Livssyn.

Under sit Liv i Ny Salem havde Lincoln maattet friste en tung Prøvelse. Hos den tidligere omtalte J. Rutledge var Lincoln Kostgænger fra 1833 til senere Aar. Rutledge havde en Datter ved Navn Ann, der omtales som en tækkelig og højst elskværdig Pige med et kjærligt og trofast Sind, saa hun var afholdt af alle, der kjendte hende. Til Ny Salem var for en Tid siden kommen en fattig, ung Mand ved Navn Mac Neill for at søge sin Lykke. Ved Flid og Stræbsomhed havde han arbejdet sig op til at blive velhavende. Han friede til Ann og fik hendes Ja; men da de var blevne forlovede, aabenbarede han for hende, at det var ikke hans rette Navn, han gik under. Han hed Mac Namur og var Søn af en tidligere anset Mand i Ny York, der ved en mislykket Forretning havde mistet sin Formue og nu levede i trange Kaar. Han havde da taget den Beslutning at rejse ud for at søge sin Lykke og se at erhverve sig saa meget, at han kunde sørge for sine Forældre. Nu vilde han sælge ud og rejse hjem for at ordne sin Faders Sager og tage begge sine Forældre med tilbage. Ann lovede at vente paa ham, og en Tid lang vexlede de regelmæssig Breve; men saa antog hans Breve en særegen forbeholden Tone, bleve sjældnere og ophørte til sidst helt. Pigen biede dog stadig i Haab om, at han nok skulde komme, og flere Friere gav hun Afslag; men 2 Aar gik hen og stadig ingen Efterretning. Da aabnede Lincoln sit Hjærte for hende og bad om hendes Haand, som hun heller ikke afslog at give ham, men bad dog endnu bestandig om, at Afgjørelsen maatte vente, til

hun kunde faa sit Løfte til Mac Namar tilbage. Men imidlertid blev hun angrebet af en Sygdom, der snart viste, at hendes Dage var talte. Paa sin sidste Levedag bad hun om at maatte tale med Lincoln. I to Timer sad han ene ved Dødslejet, og hvad der blev talt, har han aldrig betroet til noget Menneske. Men da han havde fulgt hende til Graven, var han saa overvældet af Sorgen, at Tungsindet brød frem med en Styrke, saa hans Forstand i længere Tid var omtaaget, og hans Venner maatte vogte ham som et Barn. Det var i denne sørgelige Tid, Bowlin Greene tog sig af ham med en Kjærlighed, som han aldrig glemte. Dag og Nat vilde han idelig hen til Graven, som han sagde, han ikke taalte, at Sneen dækkede eller Regn og Storme piskede hen over. Efter nogle Ugers Forløb antog Sindssygdommen en mildere Skikkelse, saa Vennerne atter turde lade ham gaa alene og søgte at opmuntre ham til at begynde at arbejde. Men i lang Tid gik han endnu sine ensomme Vandringer til Kirkegaarden og sad nedbøjet og tavs i sine Venners Kreds. Idelig, baade under sine enlige Vandringer, og ofte naar han var sammen med andre, udbrød han i nogle Ord, der altid var de samme: „Hvordan kan et Menneskes Sind blive hovmodigt?" Længe efter fik en af hans Venner den Opløsning af Lincoln, at det var en Linie af et Digt, han en Gang havde lært, fordi det havde grebet ham saa dybt. Dets Indhold var en dyb, tungsindig Skildring af Menneskelivets Forkrænkelighed, der afmejer alle Livets Blomster: Ungdom, Skjønhed, Ære, Højhed, Magt og Storhed, og sender alt og alle til den mørke Grav, hvor der ingen Forskjel er paa den usle Tigger og Fyrsten i sit Purpur. Det var den første og den sidste Linie, der lød, som ovenfor er anført. Det var, som den Sandhed,

at intet Menneske har noget at hovmode sig af, skulde strives med Ildskrift ind i hans Hjærte, ham, der var kaldet til at naa frem fra Livets usleste Kaar til den højeste Ærespost i Samfundet.

Aar gik hen, og Tiden ovede ogsaa paa Lincolns Sind sin mildnende Virkning. Om Hjærtesaaret nogen Sinde fuldstændig blev lægt, er derimod tvivlsomt. I det mindste een Gang senere brød det op og fremkaldte et sørgeligt Efterspil. Det skal vi siden nærmere omtale.

Det synes, som om en Del af hans Venner har bestræbt sig for at faa ham til at indgaa et Ægteskab, der kunde bidrage til at hæve hans sociale Stilling. Nogle Aar efter Anns Død blev han ført sammen med en ældre Pige af en god Familie, der var Søster til en af hans Venners Hustru. Hun var ikke smuk, men rig og dannet. De kom ofte sammen, uden at det dog førte til et nærmere Forhold. Efter hendes Afrejse til sit Hjem i Kentucky vexlede de Breve, og i et af disse har Lincoln tydelig nok udtalt sig for at vise, at han ønskede at erholde hendes Haand. Men det maa imidlertid være gaaet op for dem begge, at de ikke passede for hinanden. Lincoln udtaler sig senere i et Brev til en Veninde med Bitterhed om dette Forhold og tilføjer, at han nu ikke mere tænker paa Giftermaal, da det ikke er at vente, at nogen Kvinde vil være dum nok til at knytte sin Skæbne til hans.

Om Udvalgets Bogbærerbevilling.

For at kunne omordne Kolportagevæsenet har Indenrigsministeriet bestemt, at de nuværende Bogbærerbevillinger ophøre at gjælde den 31. December 1892.

En ny Bogbærerbevilling fra Indenrigsministeriet af 7. December 1892 fordrer bl. a:

> at der til Kolportører kun antages Mænd, der opfylde Lovgivningens almindelige Betingelser for at vinde Næringsadkomst.

Som Følge heraf udkræves: 1. at den paagjældende er fuldmyndig; 2. at hans Bo ikke er under Opbuds- eller Fallitbehandling; 3. at han ikke ved Dom er funden skyldig til Straf paa Æren eller offentligt Arbejde eller er under Tiltale for en Forbrydelse, der kan medføre saadan Straf; 4. at han, saafremt han ikke har Indfødsret, oplyser, at han i det mindste i 5 Aar har opholdt sig og ernæret sig ærligt her i Riget.

Kolportørerne kunne efter den nye Bevilling kun antages for højst et Aar ad Gangen.

Bogbærere, som ville fortsætte det vandrende Bogsalg, maa altsaa hvert Aar indsende Begjæring om Fornyelse af deres „Tilladelse" (Legitimationsbevis) med de fornødne Oplysninger.

Udv. f. F. F.

Mindre kjendte Nytteplanter fra de varme Jordbælter.

Af Chr. Grønlund.

7—11. Fem Palmer.

Med 4 Figurer.

(Oliepalmen, Doumpalmen, Delebpalmen, Palmyrapalmen, Spanskrorspalmen.)

Vi ville tænke os hensatte til Vestkysten af Afrika, denne store Verdensdel, som i Aartusender næsten har været for os som en lukket Bog, men som nu lidt efter lidt aabner sine Blade. Dette sidste skyldes dels de mange Opdagelsesrejsendes ihærdige Bestræbelser, dels Missionærernes opofrende Virksomhed og dels forskjellige Stormagter, som hver især har opdaget sin saakaldte „Interessesfære", i hvilken de erobre Land fra de Indfødte og hente Vinding af Afrikas Rigdom paa nyttige Naturfrembringelser.

Store Partier af Verdensdelen, om hvilke man før troede, at de bestode af mennesketomme Højlande og Ørkener, have nemlig viist sig at være meget frugtbare og at have en tæt Befolkning. Derfor søge nu en Mængde Hvide til Afrika for Handelens Skyld; men derved udvides tillige stedse mere og mere vore Kundskaber endog til de Egne, om hvilke man før troede, at man var Dødsens, naar man nedsatte sig i dem. Dette var

saaledes Tilfældet med Guineakysten eller Landstrækningerne nord og øst for den store Guineabugt. Hertil er det, at vi nu ville begive os uden at frygte for at blive angrebne af Klimatfeberen.

7. Oliepalmen*).

Blandt de mange Planter, som møde vort Øje, efter at vi ere stegne i Land, er der en høj og smuk Palme, som strax fængsler vor Opmærksomhed, nemlig den baade for de Indfødte og for Evropæerne meget nyttige Oliepalme.

Denne (Fig. 1) har en slank, opret, ugrenet Stamme, som kan blive over 60 Fod høj. Den bærer kun levende Blade i Toppen; men langs op ad Stammen sidder der ofte Rester af visne Blade, der dog hyppig blive skjulte af Slyngplanter og Snylteplanter, som dække Stammen, saa den bliver beklædt med en Rigdom af yppige og skjønne Vækster. Naar Menneskene ville drage Fordel af Palmen, aftages dog i Regelen Bladresterne, for at man lettere kan klatre op til Toppen. Her findes de friske Blade, af hvilke der kan forekomme fra 12 til 30. De største ere 15 Fod lange. Ligesom hos Kokospalmen, Daddelpalmen og mange andre Palmer ere de fjerformede, idet de ere indskaarne fra Siderne af og delte i en Mængde mindre Afsnit; disse kunne blive 20 Tommer lange og halvanden Tomme brede. De nederste Blade bøje sig nedad, de mellemste staa vandret ud til Siderne, de øvre vende opad, og det hele danner en stor og prægtig Palmekrone.

I Hjørnerne af nogle af Bladene fremkomme Blomsterne i store Samlinger, der ere omgivne af store, brune

*) Elæis guineensis.

Hylstre; nogle af Blomsterstandene indeholde kun Støvblomster, andre kun Frugtblomster. Støvblomsterstandene ere dannede af indtil 100 stift oprette Grene, paa hvilke

Fig. 1. En Oliepalme med Frugt.
Palmen stærkt, Frugten lidt formindsket.

Blomsterne sidde; Hunblomsterstandens Grene ere kortere, og Blomsterne ere samlede i et rundt Bundt, saa stort som et Hoved; man har sammenlignet det med et kæmpemæs-

*

sigt Jordbær. Selve Blomsterne ere ligesom hos de andre Palmer smaa og uanselige; de ere sexbladede ligesom Lilieblomster, der høre til en Familie, som er i nær Slægt med Palmerne. Støvblomsterne have 6 Støvdragere, Frugtblomsterne en enkelt, trebladet Støvvej, hvis Frugtknude bliver til Frugt.

Efterhaanden som Frugterne voxe, bøje Frugtstandenes Stilke sig nedad paa Grund af de mange Frugters Tyngde; hver Frugtstand kan nemlig veje fra 60 til 90 Pund og bære indtil 800 Frugter; paa et eneste Træ kan der undertiden findes 4000 af disse.

Frugten er ligesom Kirsebærret og Blommen en Stenfrugt; denne er, naar den er bleven moden, lysegul eller graagul; paa den ene Side er den ofte karminrød med violette eller næsten sorte Afskygninger. Efter Farveforskjellighederne adskille de Indfødte fire Afarter, som kaldes den kongelige, den hvide, den røde og den sorte. Frugtkjødet lugter som Violrod, er svampet og Sædet for Olien.

Oliepalmen har hjemme i det varme Afrika, navnlig paa Vestkysten, hvor den voxer i Mængde lige fra Senegambien mod Nord til den portugisiske Besiddelse Angola mod Syd, med andre Ord i en Strækning paa mellem 20 og 30 Breddegrader. Den er dog ikke udelukkende en Kystplante, men naaer over 100 Mile ind i Landet, ja ved de store Floder Niger og Kongo endnu længere ind. Ellers er den sjælden i det indre, og den findes kun spredt paa Østkysten, hvor man dog nu paa enkelte Steder har begyndt at dyrke dette nyttige Træ. I Vestafrika voxer denne Palme derimod paa mange Steder i store Selskaber og er et af Skovenes mest fremragende Træer, og paa Grund af denne Mangfoldighed af Individer bliver Oliepalmen en overordentlig vig-

tig Plante; Kulturplante kan man næppe kalde den, skjønt den ofte danner Lunde i Nærheden af menneskelige Boliger; men dette hidrører fra, at Frøene i de bortkastede Frugtstene med Lethed spire, saa der opvoxer Træ ved Træ.

Ved Høsten af Frugterne bestaar det sværeste Arbejde i Klatringen op ad Stammerne, hvilken Negeren udfører ved Hjælp af en af en Slyngplante dannet saakaldet Klatrering. Han lægger denne om sine Hofter og om den ru Stamme og støtter sin Overkrop paa sine Fødder, som han klemmer ind imod Stammen. I denne Stilling hæver han Klatreringen højere op, støtter den mod et Sted, hvor der før har siddet et Blad, og skyder nu sit Legeme efter. Saaledes vedbliver han, til han har naaet Toppen.

Frugterne sidde ofte saa tæt sammen, at det er vanskeligt at stille dem ad; ofte maa man skære de øverste Frugter bort for at kunne løsne de øvrige fra Stilkene. Disse Arbejder udføres mest af Kvinder, Slaver og Børn, og det samme er Tilfældet med Tilberedelsen af Olien. Denne sker paa forskjellige Maader.

For at faa en flydende Olie lægges Frugterne i 14 Dage i Jorden, hvorpaa de blive stampede i Kar af Ler eller Jærn. Den grødede Masse koges dernæst med Vand, de faste Dele fjærnes, og efter at Vædsken er afkølet, afskummes Olien, som flyder oven paa Vandet. Dersom man vil have en fastere Olie, lægges Frugterne i 30 Dage i Jorden, hvorved de gaa i Gjæring; senere behandles de omtrent som de alt omtalte. Den ved den sidste Fremgangsmaade vundne Olie er blødere end grøn Sæbe, er mørk orangegul eller brun og lugter ligesom Frugterne som Violrod. For saa vidt den skal føres til Europa, renses den endnu en Gang paa Europæernes Handelspladser, og den bliver da lysere gul.

For bortkastede man Stenene med de deri indesluttede Frø: men da man lærte, at disse ogsaa indeholdt Olie, bleve de samlede, knuste og kogte med Vand, hvorpaa man afskummede Olien. Denne føres ikke til Evropa, hvorimod selve Kjærnerne udføres efter en stor Maalestok; de kunne nemlig holde sig længe friske, og først efter deres Ankomst til Evropa blive de pulveriserede, og de give nu et rigeligt Udbytte af Olie. Oliekagerne, som blive tilbage efter Presningen, afgive et meget godt Kvægfoder.

De indfødte Afrikanere anvende næsten alt af Oliepalmen, som derfor ogsaa kaldes Palmernes Fader og Negerens Ven, og allerede fra første Halvdel af det 16de Aarhundrede har man Meddelelser om, at Olien var i Brug blandt Negrene.

Selve Frugten er appetitvækkende ligesom Olien. Den friske Palmeolie har en meget behagelig Smag og nydes baade af Evropæere og især af de Sorte, der bruge den til Tilberedelse af mange Retter, blandt andet til Palmesuppe, som laves af smaatskaaret Hønse-, Bede- eller Gedekjød, tørrede eller ferske Fisk med stærk Tilsætning af Spansk-Peber, alt kogt i Palmeolie. Dette er Negrenes Nationalret i Oliepalmelandene.

Olien bruges desuden til Indgnidning mod Gigtsmerter og til Salvelse af Legemet; de sorte Skjønheder anvende den tillige til Haarpomade. Af Bladene flettes der Maatter, Sække m. m., og de bruges til Tækning; af de fine Trævler, som Bladskederne efterhaanden opløses i, forfærdiges der Børster og andre Sager.

Oliepalmen har endnu en vigtig Betydning for de Indfødte, nemlig den, at den giver dem Vin. Palmevinen vindes af flere Palmesorter og paa forskjellig Maade; for Oliepalmens Vedkommende gaar det meget nemt til. Naar Støvdragerne have afgivet deres Blomsterstøv, af-

skæres Blomsterstandene, og der flyder da en stor Mængde Saft ud af Saaret. Af et stort Blad dannes der en Tragt, gjennem hvilken Saften løber ned i et udhulet Græskar. Sex Aar gamle Palmer give i fem Uger daglig halvanden Pot Vin. I Førstningen er denne sødlig-sur, siden skal den, efter at have gjæret, smage som Champagne; men den holder sig ikke længe og bliver snart eddikesur. Den taaler ikke lang Transport. Da Palmerne, som voxe paa Bjærgene, give bedre Vin end de ved Kysten, bliver den af Negerinderne ført flere Mile bort fra Højlandet til Kysten; men paa denne lille Rejse bliver den ofte sur. Man medfører derfor Bærrene af en Plante, som er i Slægt med Guttaperchatræet*); de have den Egenskab, at de bedøve Smagsnerverne og foraarsage, at det sure smager sødt.

Handelen med Palmeolie er temmelig ny. Da Evropæerne, navnlig Englænderne, hæmmede Slavendførslen, kunde de Indfødte ikke tilbytte sig evropæiske Produkter for Mennesker; de maatte da søge at erhverve dem paa anden Maade: de begyndte at handle med Olie. 1826 bestod Handelen endnu kun i Bytning af denne for Glasperler, Spejle og andre Smaating, som stak de Sorte i Øjnene; men senere blev Handelen større og større. 1840 førtes der allerede omtrent 40 Millioner Pund Olie til Evropa, 1880 omtrent 140 Millioner Pund til en Værdi af 36 Millioner Kroner; desuden indførtes der 250 Millioner Pund Palmekjærner til en Værdi af 32 Millioner Kroner. Senere er Udførslen stegen endnu mere, og Olien føres ogsaa til Amerika.

I Evropa anvendes en stor Del af Olien i Sæbefabrikkerne, hvor den bl. a. bruges til Sæbe med Viollugt;

*) Sideroxylon dulciferum.

den bruges tillige til Vognfedt og Maskinsmørelse, og navnlig fik den stor Betydning, da man i England havde udfundet en Fremgangsmaade, hvorved den blandet med andre Fedtstoffer kunde blive saa fast, at man kunde anvende den til Fabrikation af en vis Slags Lys.

Handelen med Palmeolie har vistnok hæmmet Slavehandelen noget, idet en Del af Negrene fra Slavehandlere og Menneskejægere ere blevne til fredelige Oliehandlere; men Englændernes Forhaabninger om, at denne Handel aldeles skulde standse Slavehandelen, er des værre ikke gaaet i Opfyldelse.

8. Doumpalmen*).

Foruden Oliepalmen findes der i Afrika flere andre vigtige Palmer. Daddelpalmen, som er en Livsbetingelse for mange af Beboerne af Nordafrika og af Saharas Oaser, er saa vel kjendt, at jeg kun vil nævne den. Efterhaanden som det regnløse Bælte afløses af Mellemafrikas eller Sudans vandrige Landstrækninger, aftager Daddelen i Tal, og andre Palmer træde i Stedet for den. En af disse er Doum- eller Doompalmen (Fig. 2), som kan blive 40 Fod høj. Den adskiller sig fra de fleste andre Palmer ved, at Stammen forgrener sig, saa at Kronen udbreder sig til Siderne. Bladene ere vifteformede, idet Indsnittene gaa ned imod Bladpladens Grund, saa at Bladet kommer til at ligne en Vifte. Doumpalmens Blomster og Blomsterstande ligne de fleste andre Palmers; Støv- og Frugtblomsterne findes ikke som hos Oliepalmerne paa samme Træ, men nogle af disse bære kun Støvblomster, andre Frugtblomster; Frugten bliver en Stenfrugt af Størrelse som et

*) Hyphaena thebaica.

middelstort Æble. Dens Kjærne er meget haard, saa man kan udskære forskjellige Sager af den, f. Ex. Stakbrikker m. m. Nærmest inde imod Stenen er Frugtkjødet haardt og uspiseligt; men den ydre Del af det er af en melet Beskaffenhed og ligner i Smag Peberkager. Dels af denne Grund, og dels fordi Frugten er brun af Farve, kalder man ogsaa Doumpalmen Peberkagetræet.

Fig. 2 En Doumpalme.

Denne Palme er udbredt i hele Mellemafrika mellem 20de og 12te Breddegrad nordlig Bredde, og paa nogle Steder, navnlig hvor der er tilstrækkeligt Vand, voxer den i en saadan Mængde, at den bliver det fremherskende Træ.

Den bekjendte tyske Rejsende Doktor Barth, som fra 1849 til 55 rejste gjennem Nord- og Mellemafrika,

fortæller, at han vest for den store Tsadso paa Vejen til Karavanebyen Kano mødte en lang Række af Mænd, hver med en Kurv Doumpalmefrugter paa Hovedet. I det hele betragter han Frugten som et meget vigtigt Næringsmiddel og som et behageligt Krydderi, der tjener til at sætte Smag paa forskjellige Retter. En anden tysk Afrikarejsende, Doktor Nachtigal, som berejste Mellemafrika fra 1869 til 71, tillægger derimod Frugten ringe Næringsværdi, men fortæller dog, at den anvendes meget.

Bladene bruges til Maatter og Kurve, og rimeligvis benyttes forskjellige andre Dele af denne ligesom af mange andre Palmer; men vort Kjendskab hertil er endnu meget mangelfuldt, hvorfor jeg kun i Korthed har omtalt denne Palme.

9. Delebpalmen*).

Hvor Doumpalmen har sin Sydgrænse, bliver den erstattet af ovennævnte Palme, som har sin største Udbredelse syd for den 10de Breddegrad nordlig Bredde. Den voxer her gjennem hele Verdensdelen lige fra Vest til Ost, og hvor der er vandrigt, især ved Bredderne af stillestaaende Vande, danner den udstrakte Skove, hvorimod den paa torre Steder kun voxer enkeltvis.

Delebpalmen naaer sædvanlig en Højde af 60 eller 80 Fod; men enkelte Individer blive 100 Fod høje. Stammen er rank, glat og ugrenet, og den bærer overordentlig store, vifteformede Blade. Stenfrugterne blive 8 til 9 Tommer lange og 6 til 7 Tommer tykke, og de kunne veje 4 til 5 Pund; de ere ovale og udvendig mørkegule.

---

*) Borassus Æthiopum.

Palmernes Frugtknude er dannet af tre Blade og er trerummet med eet Æg i hvert Rum; men hos de fleste Arter gaa de to Æg til Grunde, og kun eet bliver til Frø. Den Slægt, hvortil Delebpalmen hører, gjør en Undtagelse fra denne Regel, idet Stenfrugten i Almindelighed har tre Frø. Hos de Palmer, som bære Stenfrugter, kan disses Kjød være af forskjellig Beskaffenhed. Hos Oliepalmen er det, som vi have set, saftigt og fuldt af Olie, hos Kokosfrugten er det trævlet, hos Delebpalmen er det vel trævlet, men indeholder dog en tyk Saft, som er noget bitter, men dog har en meget behagelig Smag, der minder om Ananas. Paa Grund af Trævlerne kunne Frugterne dog ikke tygges; men de udsuges efter at være flængede i mindre Stykker.

Efter at Kjødet er borttaget og Saften fortæret, slaas Stenene i Stykker, og Frøene faas. De unge Kimplanter, som efter 14 Dages Forløb ere blevne en halv til en hel Fod lange, afgive et meget yndet Næringsmiddel. Ifølge Barth ere Spirerne, inden man bruger dem, skudte op af Jorden, hvorimod de efter Nachtigals Beretning opsøges, medens de endnu ere under Jorden. Hvorledes dette forholder sig, formaar jeg ikke at afgjøre, men eet er sikkert, nemlig at Delebpalmen i de Egne, hvor den har hjemme, spiller en lige saa stor Rolle som Daddelen længere nord paa. Vi savne imidlertid nøjagtige Oplysninger i saa Henseende, hvorfor jeg ogsaa kun i Korthed har omtalt denne vigtige Palme; men dertil har jeg ogsaa en anden Grund, nemlig den, at man langt nøjere kjender Delebpalmens nære Slægtning, Palmyrapalmen, som vi nu skulle omtale.

10. Palmyrapalmen*).

Denne (Fig. 3) er en af Jordens mest udbredte Palmer og en af dem, der spille den største Rolle i Folkenes Liv. For at kunne iagttage den ville vi forlade Afrika og foretage en Reise gjennem hele det sydlige Asien, hvor Palmyrapalmen, som har faaet Navn efter den gamle By Palmyra paa den syriske Høisflette, har sit Hjem. Den voxer i det nordlige Arabien, paa begge Sider af den persiske Havbugt, paa Kysterne af Forindien, i den nordlige Del af Ceylon, i Bagindien, hvor den danner udstrakte Skove, paa de store og smaa Sundaøer og paa Molukkerne. Dens Udbredelsesstrøds strækker sig igjennem over 20 Breddegrader og 86 Længdegrader. Den glatte Stamme bliver indtil 70 Fod høj og har ved Grunden et Omfang af 5 til 6 Fod, nær ved Toppen af 2½ Fod; den er sædvanlig udelt, men af og til træffer man Træer med delt Stamme; en Reisende har endog set et Træ med sex Kroner.

Fig. 3. En Palmyrapalme.

Bladene ere vifteformede med 70 til 80 Afsnit, og de tynne blive 6 til 9 Fod lange. Hvert Træ bærer 25 til 40 friske Blade; men i Regelen afskærer man aarlig 12 til 15 af disse, dels for at bruge dem i forskjellige

*) Borassus flabelliformis.

Øjemed og dels for at fremskynde Modningen af Frugterne.

Træerne ere tvebo, og Frugttræernes Stenfrugter ligne dem hos Delebpalmen; men der forekommer forskjellige Afændringer baade med Hensyn til Form, Farve, Lugt og Smag. Faa Træer yde forskjellige Arter Dyr en bedre Beskyttelse end Palmyraen. Den tjener om Natten mange Fugle som Tilflugtssted, og om Dagen bebos den af Aber, Egern og mange andre Pattedyr. Ofte er Stammen beklædt med Rester af visne Blade, som det er farligt for Menneskene at stikke sig paa, men som bebos af en talløs Mængde Flaggermus. Hele Bladets Bygning er skikket til at opfange Regnen; derfor ernære disse Træer, især naar de ikke tages i Brug af Menneskene, en Mængde Snylteplanter, som Gjøgeurter, Bregner o. fl., der voxe i Bladhjørnerne og hvor de ellers kunne fæste sig.

Som vi nu skulle se, er Anvendelsen af denne Palme overordentlig stor. Frøene blive saaede i løst Sand, og naar Planterne ere to til tre Maaneder gamle, blive de optagne og ere navnlig paa Ceylon et vigtigt Næringsmiddel. Kimplanterne blive enten spiste raa eller tilberedte paa mange forskjellige Maader.

Stammen er meget haard, især de ydre Partier af den, medens den inderst inde er blødest; den er haardere hos Hun- end hos Hantræerne og bliver med Alderen haardere og tillige mørkere, saa den til sidst kan blive næsten sort. Den er meget varig, og man kjender Bygninger, hvis Palmebjælker have holdt sig i over 100 Aar. Stammen bruges derfor efter en stor Maalestok til Huse, Verandaer, Brøndrør, Tagrender m. m. Den anvendes ogsaa til forskjellige Skibsdele; men hele Skibe kunne ikke bygges af Palmyratræ, da det er for tungt. Af den yderste, mørkeste

Del af Træet forfærdiges der flere Smaagjenstande, som Stokke, Linealer, Æsker, Penneskafter m. m.

Et vigtigt Produkt, som man vinder af Palmyraen, er Toddyen, men Fremgangsmaaden er mere omstændelig end den, vi have omtalt ved Oliepalmen. En Mand klatrer, ofte ved Hjælp af en Klatrering, op i et Træ, forsynet med forskjellige Redskaber. Idet han støtter sig til nogle af de nederste Blade, renser han Træet for al ophobet Urenlighed, hvorpaa han bortskærer de fleste Blade. Dette Arbejde foretages, før end Blomsterne ere fuldt udviklede; Hylsterbladet, som omgiver en Blomstersamling, bliver med stærke Remme bundet fast til en af de tilbageblevne Bladstilke og dernæst med andre Remme snoret saa stærkt sammen, at Blomsterne ikke kunne bryde frem. Dernæst pisker man det med et Træinstrument, og dette gjentager man tre Dage i Træk; de fire følgende Dage skærer man et lille Stykke af Hylsterbladets eller rettere af hvert Hylsterblads Spids, hvilket alt sker dels for at holde Blomsterne i Stampe og dels for at fremme Tilstrømning af Saft til Bladet. Paa den ottende Morgen begynder den søde Saft at flyde ud af Saaret, og at dette er begyndt, slutter man af, at Krager og den saakaldte Toddyfugl omsværme Træet. Nu stiger Toddymanden op og hænger et Fad under Spidsen af Hylsterbladet, og om Aftenen henter han dette, som oftest fuldt af Saft. Dette gjentages flere Maaneder i Træk, indtil Hylsterbladet er bortskaaret; thi hver Dag skæres der et nyt lille Stykke af dette, hvorved Blomsterknopperne tillige fjærnes. Mere end tre Aar i Træk kan man dog ikke anvende et Træ paa denne Maade. Toddyen drikkes dels raa, dels efter at have gjæret, og anvendes paa mange Maader. Den bruges bl. a. til at bringe andre Sager, f. Ex. Brød, i Gjæring, den bliver omdannet til Eddike

og bruges til Syltning af Agurker, Limoner, unge Kokos- og Palmyrabladknopper m. m. Største Delen bliver dog indkogt til Tørring, hvorved der vindes Sukker eller „Jaggery“, som dels bruges i Palmens Hjemstavne, dels udføres til Evropa.

Vi have nu set, hvilken Rolle Hylsterbladene spille som Vinkilder; men ogsaa de egentlige Blade have Betydning. Man bruger dem til Tækning, skjønt et Palmyratag ikke er saa stærkt som et Kokostag og kun kan vare i to Aar. I Indien graver man en stor Del af Bladene ned i Rismarkerne og lader dem raadne der, hvorpaa de blive til en fortrinlig Gødning. Af Palmyrablade fletter man Maatter, Gulvtæpper, Sække, Kurve, Huer, Hatte og mange andre Ting. Den mærkeligste Anvendelse af Bladene er dog den, at de bruges til at skrive paa. Palmyrabøgerne ere sjælden længere end to Fod, og de ere to Tommer brede, da Afstanden imellem Bladribberne ikke tilsteder noget bredere Format. Man trykker Bogstaverne ind med en Griffel, og for at gjøre dem mere læselige bestryger man de indgravede Linier med Kogødning eller med en Blanding af Kul og Olie.

Der staar endnu kun tilbage at omtale Brugen af Frugterne, der ligne dem hos Delebpalmen. De modent affaldne Frugter blive undertiden nydte raa; men sædvanlig blive de først ristede. Mænd, Kvinder og Børn samle sig under et stort Tamarindetræ eller et andet skyggefuldt Træ, rive Træverne af Frugten og udsuge dem. Frugtmodningstiden er imidlertid kort, og alle Frugter kunne ikke fortæres i denne, hvorfor man tilbereder en Slags Syltetøj af dem.

Palmyrafrugter ere meget billigere end Ris og andre Fødemidler; derfor nydes de meget af den fattigere Befolkning, og Englænderen Berthold Seemann, hvis

Bog om Palmerne jeg har benyttet, antager, at mellem 6 og 7 Millioner Mennesker hovedsagelig faa Næringsmidler af Palmyrapalmen.

11. Spanskrørspalmen*).

Naturen er meget rig paa Planteformer. Denne Sandhed kan ikke blot gjælde i Almindelighed, men hvad enten vi tage den ene eller den anden Familie for os, se vi, at der inden for Lighederne, som knytte Medlemmerne af Familien sammen, findes en rig Afverling. Hvad nu Palmerne angaar, da udmærke de sig i Regelen ved den slanke, oprette, ugrenede Stamme, som i Toppen bærer indstaarne Blade. Disse sidde tæt sammen, eller, som Plantekjendere sige: Palmerne have korte Stængelstykker. Blomsterne ere ens byggede, kun Frugterne vise nogen Forskjel, idet de kunne være enten Stenfrugter, Nødder eller Bær. Inden for Lighederne have vi altsaa her en Afver-

Fig. 4. Gren af en Spanskrørspalme med Frugter.

*) Calamus Draco, C. Rotang og mange andre Arter.

ling; en saadan viser sig ogsaa i, at Stammen kan være forgrenet. Vi skulle nu omtale nogle endnu mere afvigende Former, som dog ved deres Blomsters og Blades Bygning ikke kunne høre til nogen anden Familie end Palmernes. Jeg tænker herved paa Spanskrørspalmerne, som i mange Arter voxe i Ostindien og paa de ostindiske Øer, altsaa til Dels i samme Egne som Palmyrapalmen. Disse Palmer (Fig. 4) have, i Modsætning til alle de andre, strakte Stængelstykker, saa der bliver en tydelig Afstand mellem de enkelte Blade, der kunne blive sex Fod lange og have meget smalle Afsnit; baade Stængler og Grene ere torneklædte. Saa længe Planterne ere mindre, ere de buskformede med mange Grene og Blade, men endnu ikke klatrende; men naar de ere blevne 15 til 18 Fod høje, udskyde de lange, tynde Grene, som ikke kunne bære sig selv, men som maa holde sig fast til andre Træer. Dette kunne de gjøre ved en egen Omdannelse af Bladene, idet disse ende i piskeformede Klatretraade.

Spanskrørspalmerne ere stærkt forgrenede og naa en større Længde end nogen som helst anden Landplante, idet de kunne blive 4 til 500 Fod lange. De klatre nu fra det ene Træ til det andet, men faa aldrig nogen Palmekrone. Frugterne ere smaa Nødder af et ejendommeligt Udseende, som om de vare besatte med Skjæl, hvilket dog ikke er Tilfældet.

Af Spanskrørspalmerne kjendes som alt bemærket en Mængde Arter, og nogle af disse give den bekjendte Handelsartikel Spanskrør, hvis Anvendelse jeg ikke behøver at omtale. Hos en af Arterne, Drageblods-Spanskrøret, som voxer i Ostindien, navnlig paa Java og Sumatra, ere Nødderne røde og udskille en Gummi, som kaldes Drageblod, og som har et sorterødt, glinsende Udseende. Den vindes, idet man ryster Frugterne i Sække,

til hvis Indre Drageblodet klæber sig. Tidligere brugtes det en Del i Medicinen, bl. a. til Tandpulver: nu anvendes det kun i ringe Grad.

Ogsaa en anden Plante giver Drageblod, nemlig en Dracæna*), som hører til samme Familie som Konvallerne og Asparges. Den voxer paa de kanariske Øer og bliver i sin Hjemstavn til et tykt, forgrenet Træ: hos os kunne mindre Exemplarer dyrkes i Værelser.

*) Dracæna Draco.

Aargangen 1891 af „Folkelæsning" omfatter:

(Subskriptionspris 4 Kr.)

Nr. 179. Grønlund, Chr.: Skildringer fra den forsvundne og forsvindende Dyreverden. Med 30 Figurer . . . . 60 Øre.

Nr. 180. Munch, A.: En Aften paa Giske, historisk Skuespil i een Akt. Tredje Oplag . . . . . 35 Øre.

Nr. 181. Grove-Rasmussen, A. C. L.: Viti før og nu eller Kristendom blandt Menneskeædere. Med 1 Kort og 41 Billeder. . . . . 1 Kr.

Nr. 182. Thrige, S. B.: Frederik den sjettes Historie. Med 16 Portrætter og 4 andre Billeder. 1 Kr. 20 Øre.

Nr. 183. Smaastykker. Syttende Binds første Hefte: A. Ingerslev: Slaverne i det gamle Rom. — A. C. L. Grove-Rasmussen: Maanebjærgene, efter H. M. Stanleys nye Bog: I det mørkeste Afrika. Med 3 Billeder. — Chr. Grønlund: Om Egetræernes Galler. Tillæg til „Om Planternes Galler" i „Folkel." Nr. 166. Med 12 Figurer. — „Tilbud" fra „Udvalget for Folkeoplysnings Fremme". 55 Øre.

Nr. 184. Smaastykker. Syttende Binds andet Hefte: T. Køhl: Hvordan man ser paa Himlen med væbnet Øje. Med 15 Figurer. — S. Nielsen: Da Jens Kristoffersen døde. — Chr. Grønlund: Mindre kjendte Nytteplanter fra de varme Jordbælter. 1. Baobabtræet. Med 3 Figurer. 2. Det afrikanske Smørtræ. Med 2 Figurer. — dg.: Hasselbusken og dens Snudebille . . . . 45 Øre.

Nr. 185. Schrøder, L.: Det danske Hedeselskab 1866—1891. Med et stentrykt Oversigtskort, to Kort og 21 Figurer i Træsnit . . . . 75 Øre.

Nr. 186. Dorph, Chr.: Kongespejlet i Uddrag, oversat fra Islandsk . . . . 80 Øre.

Af nye Oplag er i 1892 udkommet:

Baupell, O.: Fredericiaslaget. Med Kort, Billede og et Tillæg om „den danske Landsoldat". 3. Oplag. („Folkelæsning" Nr. 8.) . . . . 50 Ør

Jørgensen, A. D.: Fyrretyve Fortællinger af Fædrelands Historie. Med 5 stentrykte Kort og 58 Billeder. Tred Oplag. („Folkelæsning" Nr. 123.) . . . . . . 3 K

Baupell, O.: Generalerne Bülows og Rye's Levnedsl. Med Portrætter. 2. Oplag. (Særtryk Nr. 86.) 75 Ør

Under Pressen er:

Blicher, Steen Steensen: Tre Fortællinger. (De tr Helligaftener. — Præsten i Vejlbye. — Røverstuen 3. Oplag . . . . 66 Ør

---

Af Aargangen 1892 er udkommet:
(Subskriptionspris 4 Kr.)

Nr. 187. **Smaastykker.** Syttende Binds tredje Hefte: **A. Ingerslev**: Kvinderne i det hedenske Rom i de første Hundredaar efter Kristus. — **Chr. Grønlund**: Mindre kjendte Nytteplanter fra de varme Jordbælter. 3. Kolatræet og 4. Paraguai-Thebusken. Med 6 Figurer. 5. Jordnødden. Med 2 Figurer. 6. Den amerikanske Agave. Med 2 Figurer . . . . 40 Øre.

Nr. 188. **Jørgensen, A. D.**: Fortællinger af Nordens Historie. Første Del. Indtil Reformationen. Med 2 stentrykte Kort, 3 Kort og 18 Billeder i Træsnit . . . . 2 Kr. 40 Øre.

Nr. 189. **Smaastykker.** Syttende Binds fjerde Hefte: **N. J. Termansen**: Abraham Lincoln. En Levnedstegning. Et efterladt Brudstykke. Med Lincolns Portræt. — Om Udvalgets Bogbærerbevilling. — **Chr. Grønlund**: Mindre kjendte Nytteplanter fra de varme Jordbælter. 7—11. Fem Palmer. Med 4 Figurer . . . . 50 Øre.

December 1892.

G. E. C. Gad,
Universitetsboghandler,
Vimmelskaftet 32, Kjøbenhavn, K.

